

Vážení čitatelia,

vedecký časopis je otvorené fórum na prezentáciu výsledkov vedy a výskumu a vedeckú diskusiu odborníkov vysokých škôl, iných vedeckých pracovísk a odborníkov z praxe. Poslaním interdisciplinárneho časopisu je vytvárať priestor na diskusiu, výmenu názorov aj pre mladých vedeckých pracovníkov a riešiteľov projektov. Všetky vedecké články sú recenzované renomovanými odborníkmi z akademickej obce a odborníkmi z praxe.

Tretie číslo vedeckého časopisu Vám prináša aktuálne informácie o správnom používaní pojmov kontrola, kontrolovanie a controlling, o aktuálnych trendoch v oblasti využívania priemyslu 4. 0., ako aj informácie o zriaďovaní Európskeho orgánu práce na Slovensku. Býva zvykom, že v časopise publikujeme aj články o aktuálnom dianí v Európskej únii. Dané číslo obsahuje informácie o politike vonkajších vzťahov Európskej únie.

Autori vedeckého článku J.Mišún a N. Dědečková sa zaoberajú problematikou objasnenia pojmov kontroly, kontrolovania a controllingu.

Autorka článku G.Bérešová sa zamerala o systémovú analýzu založenia a fungovania Európskeho orgánu práce na Slovensku.

Problematike štvrtej priemyselnej revolúcie sa venujú autori P. Richnák. a J. Sármany. Sme radi, že práve výsledky vedeckého projektu sú publikované v našom vedeckom časopise.

Autorka D.Nováčková v širšom kontexte analyzuje rozvoj medzinárodných vzťahov Európskej únie a jej členských štátov a Austrálie na základe medzinárodnej zmluvy.

Vážení čitatelia, veríme, že niektorý z vedeckých článkov Vás osloví a rozšíri Vaše poznatky.

Silvia Matúšová

Členka redakčnej rady

Obsah

Controlling verzus kontrolovanie

Juraj Mišún, Nina Dědečková

Pôsobenie Európskeho orgánu práce v Slovenskej republike

Gabriela Bérešová

Využitie Industry 4.0 na Slovensku

Patrik Richnák, Júlia Sármany

Rozvoj medzinárodných vzťahov medzi Európskou úniou a Austráliou na zmluvnom základe doplnit cit. Silvinka

Daniela Nováčková, Jarmila Wefersová

Controlling verzus kontrolovanie

Management accounting and control versus controlling

Juraj Mišún, Nina Dědečková

Abstract

Controlling is a part of management functions that are closely interconnected. Control is often perceived only as a comparison of two states, ie as the difference between the plan and the reality. However, the Anglo-American School brings a different view of controlling, which in addition to comparisons also understands controlling as the implementation of corrective actions, thus supporting planning and decision-making. In this paper, based on the theoretical knowledge gained in the domestic and foreign literature, we identify the opinions of various authors on the term of control, controlling and management accounting (German controlling) and emphasize the importance of these terms.

JEL classification: M10

Keywords: management accounting, control, controlling.

Úvod

Autori, ktorí opisujú základné manažérske funkcie, uvádzajú rozdielne pohľady na delenie týchto funkcií. V manažérskej terminológii je často uznávané delenie podľa Henriho Fayola (1917) ktorý uvádza, že medzi základné funkcie manažéra patrí plánovanie, organizovanie, personálne plánovanie, riadenie a kontrolovanie. Kontrolovanie je dynamickou funkciou riadenia, musí sa neustále prispôsobovať kvôli zmenám, ktoré pri podnikaní nastanú. (Flamholtz, 1996)

Kontrolovanie sa v praxi objavuje v rôznych podobách. Východný prístup špecifikuje kontrolovanie ako „previerku, dozor, inšpekciu či revíziu“ (Mišún, Mišúnová, 2017), teda vníma kontrolovanie ako negatívny jav, ktorý porovnáva dva stavy. Využívanie kontrolovania však niektoré podniky vo vysoko konkurenčnom prostredí vnímajú čoraz viac ako príležitosť na odstránenie nedostatkov napríklad v jednotlivých krokoch transformačných procesov, ktoré sa môžu prejavovať ako chybovosť, znížená kvalita výstupov a s tým spojená nielen finančná strata, ale aj strata konkurenčnej výhody. Kontrola by v podniku mala prebiehať na všetkých hierarchických stupňoch organizačnej štruktúry, aby boli identifikované všetky možné vplyvy, ktoré pôsobia na podnik negatívne.

1 Cieľ príspevku a použité metódy

Hlavným cieľom tohto konceptuálneho príspevku je teoretické spracovanie problematiky vnímania kontroly, kontrolovania a controllingu prostredníctvom komparácie definícií od rôznych zahraničných a domácich autorov.

Pri skúmaní danej problematiky boli využité základné vedecké metódy ako analýza a syntéza, komparácia, indukcia a dedukcia. Na základe zistených záverov bola vytvorená teoretická báza poznatkov danej problematiky.

Všetky potrebné informácie k danej problematike sme získali zo študijnej literatúry, kde podstatnú časť zdrojov tvorili zahraniční autori, ale využili sme poznatky aj od slovenských a českých autorov. Študijná literatúra bola k dispozícii prevažne vo forme knižných publikácií, ale taktiež sme čerpali z rôznych vedecko-výskumných prác a využívali sme aj odborné články v časopisoch.

2 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Korene pojmu kontrola siahajú až do staroveku, kedy kontrola bola aplikovaná ešte skôr ako vznikol samotný pojem. Pochádza z dvoch latinských slov, ktorými sú „contra“ (proti) a „rotulus“ (zvitok). Tak, ako to uvádza publikácia Majtána a kol. (2003), voľným prekladom môžeme kontrolu chápať ako protizvitok, resp. protizápis. V tej dobe sa písalo na pergamenové listy, ktoré sa stáčali do zvitkov. Aby sa ľudia vyhli nedorozumeniam o pôvodnom obsahu správy, vyhotovovali sa pergamenové listy v dvoch exemplároch. Práve na základe týchto pergamenov sa vykonávala kontrola správnosti a pravdivosti obsahu správy. Pojem kontrola sa odvtedy rozšíril do všetkých európskych jazykov a stal sa veľmi populárnym výrazom. Počas jeho rozvoja nadobudol rôzne významy a stále nemá všeobecne platnú definíciu. Podľa Kračmára a kol. (2013) je problém s prekladmi z cudzojazyčnej literatúry, nakoľko prekladatelia nemusia mať vždy dostatočné vedomosti z odboru prekladaného diela. Aj z tohto dôvodu nastáva situácia, kedy sa preklady a terminológia v domácej literatúre líšia. Mišún a Mišúnová (2018) uvádzajú, že zatiaľ čo v niektorých prípadoch je kľúčovým aspektom kontroly porovnanie dvoch stavov, v iných prípadoch je najdôležitejšie prijatie opravného opatrenia. Fayol (1949, s. 107) uvádza, že cieľom kontroly je poukázanie na chyby, ktoré treba napraviť a predchádzať im. Kontrolu chápe ako „proces, ktorý začína nastavením štandardov, pokračuje meraním výkonnosti, nasleduje porovnaním štandardov s výkonom a v poslednej fáze dochádza k realizácii nápravných opatrení.“

Mockler (1970, s. 14), podobne ako Fayol (1949), definuje kontrolu ako „systematické úsilie manažmentu porovnávať výkon s vopred určenými štandardmi, plánmi alebo cieľmi.“ Podobne ako v definícii samotného Fayola, aj Mockler považuje za cieľ kontroly prijatie nápravného opatrenia z dôvodu zaistenia čo najefektívnejšieho plnenia podnikových cieľov.

Sedlák a Lišková (2016) kontrolu chápu ako sprievodný jav plánovania, ktorý ukončuje celkový proces riadenia. Zásadnou premennou sú plány, ktoré sú podnetom na akciu – kontrolu. Za jadro funkcie kontroly považujú monitorovanie, v prípade spomínaného plánovania monitorovanie priebehu a toho, či je v súlade so stanoveným plánom a jeho cieľmi. Podľa Králička a Molína (2014) je potrebné v akejkoľvek spoločnosti a pri akejkoľvek kontrole stanoviť si to, čo kontrolujeme, aký by mal byť zmysel kontroly a aké prínosy alebo výsledky od celého kontrolného procesu očakávame.

Merchant a Van der Stede (2007, s. 224) považujú kontrolu za „kritickú funkciu riadenia v organizáciách, pretože jej zlyhanie či zanedbanie môže viesť k poškodeniu povesti a dobrého mena spoločnosti, k obrovským finančným stratám a v neposlednom rade aj k zlyhaniu celej spoločnosti a bankrotu.“

Neskôr sa z pojmu „kontrola“ vyvinul termín „kontrolovanie“. Zatiaľ čo „kontrola“ vyjadruje jednorazové vykonanie tejto manažérskej funkcie počas práce manažéra, „kontrolovanie“ vyjadruje pravidelnú aplikáciu kontroly v podniku. Kontrola je považovaná za jednorazový akt zachytávajúci konkrétne kroky kontrolného procesu, ako aj faktory ovplyvňujúce tento akt. Mišún a Mišúnová (2017, s. 11) vnímajú rozdiel medzi pojmi kontrola a kontrolovanie podobne: „Kým kontrola predstavuje zväčša jednorazový akt, kontrolovanie je manažérskou funkciou, ktorá má na starosti vykonávanie jednotlivých kontrol a prípadne ich zosúladenie do kontrolného systému.“ Kontrolu a kontrolnú činnosť vnímame nielen ako prostriedok prevencie, ale v súčasnosti má významné postavenie u manažérov a vedúcich pracovníkov ako zdroj informácií, pomocou ktorého je možné získať spätnú väzbu o skutočnom stave a riadení organizácie, ktorý je predmetom kontroly. Podľa Dědinu (2007, s. 240) kontrolovanie znamená „sústavné, kritické hodnotenie javov a procesov minulých, nastávajúcich alebo budúcich, s cieľom prispieť k dynamickej rovnováhe kontrolovaného systému alebo jeho častí.“ V praxi sa prejavuje ako jednota informačných a mocenských procesov i jednotlivých manažérskych aktov. Jej podstatou je kritické hodnotenie reality so zámermi podniku a tvorí základňu pre rozhodovacie procesy na všetkých úrovniach riadenia.

Podľa Mišúna a Mišúnovej (2017, s. 13) kontrolovanie predstavuje „neustále prebiehajúci proces navrhovania štandardov, merania výkonu, jeho porovnávanie so štandardom a vykonávania nápravných opatrení za účelom zabezpečenia účelného a efektívneho priebehu aktivít v organizácii.“ Kráčmar a kol. (2013, s. 9) uvádzajú, že „kontrola môže fungovať len vo vzťahu medzi subjektom a objektom. Vždy 'niekto' ovláda 'niekoho' alebo 'niečo'. Subjekt nesie a vykonáva kontrolnú funkciu a kontroluje konkrétny objekt a systém, ktorý je preň implementovaný z hľadiska jeho úlohy, povinností, činností a pod.“

Ako uvádza Mišún (2019), na kontrolovanie sa dá pozerat' z rôznych uhlov pohľadu. Jeden z rozhodujúcich je, či osoba kontrolu vykonáva, teda stane sa subjektom kontrolovania, alebo naopak je kontrolovaniu podrobená, teda je objektom kontrolovania. Hoci sa môže zdať prvá rola atraktívna, nakoľko je spojená s mocou, nie je jej vykonávanie také príjemné.

Kontrolovanie je vždy realizované kontrolným subjektom na objekte kontroly s použitím vhodných metód a nástrojov kontroly. Podľa Kokavcovej a kol. (2012) sú predmetom kontroly najmä riadiaci pracovníci, nadriadené podsystemy, organizačné jednotky. Tak, ako uvádza skupina autorov Kráčmar a kol. (2013), hlavnými subjektmi kontroly sú ľudia a človekom vytvorené systémy. Podporné riadiace subjekty môžu byť neživé systémy (počítače, riadiace obvody, automatické kontrolné systémy atď.), ktoré kontrolujú podľa programu spracovaného človekom.

Rovnako ako aj pri pojmoch kontrola, kontrolovanie a controlling sa stretávame s rôznymi názormi na túto problematiku, tak aj pojmy subjekt a objekt kontroly sú vnímané rozdielne. Objektom kontroly v západnom prístupe sú výsledky, činnosti alebo personál. Východný prístup charakterizuje objekt kontroly ako systémy, ktoré môžu byť ovplyvnené, či už ide o sociálne systémy, technické systémy, biologické alebo neživé systémy. Západný prístup vníma subjekt kontroly ako niečo, čo je kontrolované (podobne ako objekt kontroly vo východnom prístupe). Východný prístup zas subjekt vníma ako subjekt, ktorý má organizačnú alebo právnu moc vykonávať kontrolu nad predmetom kontroly.

Subjekt kontroly má obrovskú zodpovednosť. Počas procesu kontroly stanovuje normy, ktoré sa musia splniť, meria výkon, porovnáva výsledky/stavy s vopred určenými štandardmi a taktiež musí podniknúť manažérske kroky.

Mišún (2019) uvádza, že najbežnejšia klasifikácia subjektov kontrolovania vychádza z ich vzťahu k objektu kontroly. V prípade, že subjekt aj objekt kontroly sú súčasťou toho istého systému, východný prístup ku kontrole považuje túto situáciu za vnútornú kontrolu. Externá kontrola je vykonávaná subjektmi nepatriacimi do organizačnej sústavy kontrolujúceho subjektu a kontrolná činnosť je vykonávaná nezávislými subjektmi. Externá kontrola je potrebná na vyváženie rôznych systémov, ako je štát a komerčná sféra. Štátna sféra v mnohých prípadoch skúma komerčnú sféru, a keďže existuje mnoho zameraní a obsahov kontrol, dochádza k postupnému vytváraniu špecializovaných subjektov venovaných špecifickej kontrole. Medzi najdôležitejšie subjekty externej kontroly zaraďujeme verejné a štátne subjekty a súkromné subjekty, medzi ktoré sa zaraďujú napríklad auditorské spoločnosti, certifikačné orgány a ratingové agentúry.

Kontrolovanie verzus controlling

Kontrolovanie možno zo slovenčiny do angličtiny preložiť ako „controlling“. Controlling je v súčasnosti považovaný za účinný manažérsky nástroj, ktorý je využívaný na udržiavanie daného systému v žiaducom stave. Ako uvádza Papulová (2013), zámerom je zvýšiť účinnosť systému manažmentu podniku pomocou neustáleho a systematického analyzovania informácií o prostredí a prebiehajúcich zmenách, vyhodnocovania odchýlok medzi skutočnosťou a žiaducim stavom a návrhu opatrení ako reakcie na zmeny prebiehajúce v prostredí. Controlling tak napomáha naplniť podnikové ciele a včas varuje o možných rizikách pre podnik.

Termín „controlling“ bol pôvodne prebraný z anglo-amerického literatúry, avšak v nemecky hovoriacich krajinách sa chápanie tohto termínu a prístupy k nemu vyvíjali odlišne od anglo-amerických. Na začiatku sedemdesiatych rokov bol termín controlling uvedený do používania v oblasti podnikovej ekonomiky v Nemecku. V tom istom čase sa tento pojem používal už vyše pätnásť rokov. V súčasnosti preklad pojmu controlling z nemeckého jazyka do angličtiny môže spôsobiť problémy. Nemecky hovoriaci vedci totiž využívajú termín „controlling“ na označenie toho, čo v anglo-amerických krajinách je označované ako manažérske účtovníctvo. Tento problém sa stal viditeľnejším len v posledných rokoch, pretože angličtina sa stala štandardným jazykom vo vedeckej sfére.

Horváth a kol. (2015) vnímajú controlling podobne ako iní nemecky hovoriaci vedci. Tento termín využívajú v súvislosti sledovania finančnej oblasti činnosti podniku a jej kontrolou, ktorá je zameraná napríklad na sledovanie finančných ukazovateľov, účtovníctvo či plánovanie nákladov. Z finančného hľadiska controlling vníma aj Brühl (2016), ktorý zdefinoval tri skupiny úloh, ktoré sú zahrnuté v controllingu. V prvej skupine sú zahrnuté operačné úlohy a ich kontrola, ako napríklad sledovanie nákladov či analýza kľúčových ukazovateľov. Druhú skupinu tvoria prevažne strategické úlohy a ich kontrola, ako napríklad strategické plánovanie a prognózovanie. Do tretej skupiny patria úlohy týkajúce sa najmä vedenia účtovníctva podniku a jeho kontrolu. Wagenhofer (2006) uvádza, že pojem „controlling“ začal byť používaný ako názov pre nákladové účtovníctvo. V neskorších rokoch začal byť pojem „controlling“ považovaný za vedeckú disciplínu, rozšírenú o plánovanie či stratégiu. Podľa Mattessicha (2018) pojem „controlling“

zahŕňa manažérske účtovníctvo. V nemeckej literatúre je ťažké nájsť výskum označovaný ako „management accounting“, pretože v nemecky hovoriacich krajinách je tento pojem zamieňaný za pojem „controlling“. Niektorí autori z krajín strednej a východnej Európy považujú anglické a nemecké výrazy za ekvivalentné.

Ponímanie kontroly prostredníctvom anglo-americkej a nemeckej školy

Nemecké slovo „Kontrolle“ bolo prevzaté z francúzskeho „contrôle“ alebo „contrerolle“ (stredného Francúzska) v 18. storočí. „Na rozdiel od bežných definícií nemeckého výrazu „Kontrolle“, anglický termín „to control“ nezahŕňa len porovnanie cieľových a skutočných hodnôt, ale aj dokonalé ovládanie, riadenie a reguláciu procesov.“ (Endenich, 2012, s. 100) Pri praktickej realizácii koncepcie controllingu v Nemecku existuje prekážka v tom, že ešte nebol nájdený dostatočný a presvedčivý nemecký preklad výrazov „controlling“ a „controller“ (kontrolór). Anglo-americký termín „to control“ je širší a znamená „riadiť, regulovať, viesť“. (Scheffler, 1980). S podobným názorom sa stotožňuje aj Bramsemann (1980). Zatiaľ čo nemecký pojem „Kontrolle“ plní svoju úlohu iba do momentu porovnania kontrolovaných skutočností, anglo-americký termín „to control“ je vnímaný komplexnejšie. Pojem „Kontrolle“ je teda vnímaný ako časť komplexného procesu kontroly v anglo-americkom význame.

Binder (2009) uvádza, že „to control“ – teda „kontrolovať“ sa neprekladá do nemčiny ako „kontrollieren“, čiže „kontrolovanie“ ale ako „riadenie, ovládanie“. Börkircher (2004) tvrdí, že nemecký termín „Kontrolle“ je vždy orientovaný na minulosť, zatiaľ čo „controlling“ je preventívna kontrola zameraná na budúcnosť. Podľa Gaubingera (2000) je pojem „Kontrolle“ orientovaný na minulosť, zatiaľ čo controlling sa vzťahuje na súčasnosť a budúcu koncepciu v zmysle riadenia a regulácie.

Mäder (2018, s. 103) chápe pojem Kontrolle ako „systematický proces spracovania informácií, v ktorom sú prítomné dve premenné, ktoré predstavujú realizované, požadované alebo predpovedané fakty, ktoré sa navzájom posudzujú. Kontrolle je obmedzené na čisté porovnanie cieľového a skutočného stavu.“ Heuer (1988) uvádza, že v nemeckej literatúre sa do druhej polovice osemdesiatych rokov našli tri obsahy výrazu „Kontrolle“, pričom ide o tradičné, rozšírené a najširšie. Tradičný je odvodený zo staršej nemeckej literatúry. Obsahoval predovšetkým porovnanie vopred určených a skutočne nameraných hodnôt. Rozšírený bol obohatený o analýzu príčin odchýlok. Najširší obsah termínu „Kontrolle“, ktorý je v nemeckej literatúre málo zastúpený, zahŕňa aj nápravné opatrenia. Autor upozorňuje na skutočnosť, že mnohí nemeckí autori vidia rozdiel medzi „Kontrolle“ a „Control“, pretože podľa ich názoru tento termín znamená nielen vykonávanie kontroly, ale aj plánovanie v rovnakom čase. Preto je „Kontrolle“ vnímaný ako podriadený proces plánovania a v skutočnosti je na ňom závislý.

3 Diskusia a záver

Napriek uvedeným odlišnostiam jednotlivých autorov vo vnímaní pojmu kontrola sa v oboch jazykoch (anglický aj nemecký) vyskytujú aj určité podobnosti. Pojem kontrola (control/Kontrolle) môže získať dva, pre naše účely dôležité, významy – z oboch jazykov môžeme kontrolu preložiť ako „výkon kontroly“ a teda porovnávanie rozdielov medzi skutočným a želaným stavom.

Kontrolu môžeme zároveň preložiť ako „mať schopnosť ovládať, resp. mať moc nad niečím/niekým.“ (Otley, Merchant, Emmanuel, 2013)

Podľa uvedeného príspevku môžeme identifikovať, že chápanie pojmov kontrola, kontrolovanie a controlling je v rôznych súvislostiach či v rôznych krajinách odlišné. Ako uvádza Mišún a Mišúnová (2019), dôvodom dlhej koexistencie dvojakeho chápania kontroly bolo, že internacionalizácia, globalizácia a amerikanizácia neboli na dnešnej úrovni.

Pri skúmaní daných pojmov usudzujeme, že dochádza k zamieňaniu alebo nesprávnemu pochopeniu pojmov kontrola a kontrolovanie v podnikoch a následnému nevhodnému použitiu týchto pojmov.

Tento príspevok je čiastkovým výstupom riešenia projektu VEGA MŠ SR č. 1/0135/17, s názvom „Trendy interného kontrolovania v podnikateľských subjektoch vo svetle nových výziev“, v rozsahu 100 %.

Použitá literatúra (References)

1. BINDER, U. (2009). *Schnelleinstieg Controlling*. 3. Auflage. München: Rudolf Haufe Verlag. 2009.
2. BRAMSEMAN, R. (1980). *Controlling*, 2. verbesserte Auflage.
3. BRÜHL R. (2016). *Controlling: Grundlagen einer erfolgsorientierten Unternehmenssteuerung*. München: Vahlen. ISBN 978-38-00651-95-5
4. DĚDINA, J. - CEJTHAMR, V. (2005). *Management a organizační chování: manažerské chování a zvyšování efektivity, řízení jednotlivců a skupin, manažerské role a styly, moc a vliv v řízení organizací*. Grada Publishing as. ISBN 80-247-1300-4.
5. ENDENICH, C. (2012). *Comparative Management Accounting: ein Vergleich der Controllingforschung und-praxis in Deutschland und Spanien*. Springer-Verlag. ISBN 978-3-8349-4277-7
6. FAYOL, H. (1917). General and Industrial Management, Pitman, 1949. Originally published in French as *Administration Industrielle et Générale: prévoyance, organization, commandement, coordination, contrôle*, Dunot et E. Pinat.
7. FAYOL, H. (1949). General and industrial management, trans. Constance Storrs. London: Pitman,.
8. FLAMHOLTZ, E. (1996). *Effective management control: theory and practice*. Springer Science & Business Media.. ISBN 0-7923-9699-5.
9. GAUBINGER, K. (2000). *Strategisches Marketing-Controlling für KMU: Basis für den Erfolg im EUBinnenmarkt*. Wiesbaden: Deutscher Universitäts-Verlag. ISBN 978-3-8244-7288-8
10. HEUER, M. F. (1988). *Kontrolle und Steuerung der Materialwirtschaft*. Wiesbaden: Deutscher UniversitätsVerlag.
11. HORVÁTH P. - GLEICH R. - SEITER M. (2015). *Controlling*. München: Vahlen. ISBN 978-3-800-64955-6
12. KRÁČMAR, J. a kol. (2013). *Kontrolovanie*. Bratislava: Katprint, 2013. ISBN 9788089553174

13. KRÁLIČEK V. - MOLÍN J. (2014). *Vnější a vnitřní kontrola z pohledu managementu*. Praha: Wolters Kluwer, a.s. 2014. ISBN 978-80-7478-557-3.
14. MAJTÁN, M. a kol. (2003). *Manažment*. Bratislava: Sprint, 2003. ISBN 80-89085-17-2.
15. MATTESSICH, R. (2008). *Two hundred years of accounting research—an international survey of personalities, ideas and publications*. London: Routledge. ISBN 978-0-415-77256-3
16. MÄDER, O. B. (2018). *Controlling klipp & klar*. Wiesbaden: Springer Gabler. ISBN 978-3-658-15746-3
17. MERCHANT K. A. - VAN DER STEDE W. A. (2007). *Management Control Systems. Performance Measurement, Evaluation and Incentives*. Essex: Pearson Education Limited. 2003. ISBN 978-0-273-70801-8
18. MIŠÚN J. - MIŠÚNOVÁ HUDÁKOVÁ I. (2017). *Kontrolovanie v manažmente*. Bratislava: KARTPRINT. 2013. ISBN 978-80-89553-47-1
19. MIŠÚN, J. - MIŠÚNOVÁ HUDÁKOVÁ, I. (2018). Two Controlling Terms: Half a Century of Quiet Coexistence. *Proceedings of the 8th Business & Management Conference*, Venice, Italy, 04-07 September 2018. Prague: International Institute of Social and Economic Sciences,. ISBN 978-80-87927-73-1.
20. MOCKLER, J.R. (1970). *Readings in Management Control*. New York: Appleton-Century-Crofts. ISBN 978-0-390-64439-8
21. OTLEY D. - MERCHANT K. - EMMANUEL C. (2013). *Accounting for Management Control*. Springer. 2013. ISBN 978-14-89969-52-1
22. PAPULA, J. – PAPULOVÁ, E. (2013). *Základy manažérskej ekonomiky*. Bratislava: Katprint. ISBN 978-80-89553-11-2.
23. PAULIČKOVÁ, A. - BAKEŠ, M. a kol. (2007). *Finančné právo na Slovensku a v Čechách*. ISBN 9788088984993
24. SCHEFFLER, H., (1980). Controlling auf Konzernebene. In H. Jacob (Ed.), *Controlling und Finanzplanung als Führungsinstrumente* (Vol. 27, Schriften zur Unternehmensführung. Wiesbaden: Gabler Verlag.
25. SEDLÁK M. - LIŠKOVÁ C. (2016). *Manažment*. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-296-4
26. WAGENHOFER, A. (2006). Management accounting research in German-speaking countries. *Journal of Management Accounting Research*, 18(1), 1-19.
27. WOOD, J. C., - WOOD, M. C. (Eds.). (2002). *Henri Fayol: Critical evaluations in business and management* (Vol. 2). Taylor & Francis., ISBN 0-415-24818-3.

doc. Ing. Juraj Mišún, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta podnikového manažmentu

Katedra manažmentu

Dolnozemska cesta 1/b

852 35 Bratislava

Slovenská republika

juraj.misun@euba.sk

Ing. Nina Dědečková

Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta podnikového manažmentu
Katedra manažmentu
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
nina.dedeckova@euba.sk

Pôsobenie Európskeho orgánu práce v Slovenskej republike

Activity of the European Labour Authority in the Slovak Republic

Gabriela Bérešová

Abstract

The problematics of free movement of workers became one of the priorities of the European Union when it was established. It is part of the large amount of legal regulations of primary and secondary law of the EU, which have been passed by the European Parliament, Council and the European Commission in the recent years. The tools of support of labour mobility and employment in the EU include the employment policies of EU member states, European Employment Strategy and Strategy Europe 2020. The European Social Fund and the Employment and Social Innovation Programme (EaSI) financially support labour mobility. The European Labour Authority (ELA) is also an initiative for improvement of labour mobility rules in the European Union. The general aim of the paper is to contribute to scientific discussion on establishment of the European Labour Authority with headquarters in Bratislava, whose main purpose is enhancing implementation of EU law in the area of transboundary labour mobility and coordination of social security.

JEL classification : J6, J61

Key Words: *Mobility of Workers in the European Union, Employment, European Labour Authority*

Úvod

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre uhlie a ocel', ktorá nadobudla účinnosť v roku 1952, vniesla do legislatívy vznikajúcej Európskej únie o. i. aj problematiku spoločného trhu, hospodárskeho rozvoja, zvyšovania životnej úrovne, udržania nepretržitej zamestnanosti, zlepšovania pracovných podmienok a voľného pohybu pracovníkov. [23] Základné práva v oblasti zamestnanosti pre občanov Európskej únie (ďalej aj „EÚ“) t. j. právo na prácu, na vykonávanie slobodne zvoleného povolania, právo slobodne si hľadať zamestnanie, pracovať, usadiť sa a poskytovať služby v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ deklaruje okrem iných aktov aj Charta základných práv Európskej únie (Charter of Fundamental Rights of the European Union). Charta sa v roku 2009 stala na základe Lisabonskej zmluvy právne záväznou súčasťou primárneho práva EÚ. [1] K rozvoju sociálnej a pracovnej politiky prispieva napríklad aj tripartitná agentúra EÚ s názvom Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok EUROFOUND (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions), ktorá vznikla v roku 1975. Zameriava sa na podporu cieľov stratégie Európa 2020 v záujme zabezpečenia inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu Európy. Nadácia na roky 2017 až 2020 vybrala 6 strategických oblastí, ktoré poskytujú poznatky na dosiahnutie vyššej úrovne konvergenzie životných a pracovných podmienok v EÚ. Sú to tieto oblasti: pracovné podmienky a udržateľná práca; pracovnoprávne vzťahy; zmeny na trhu práce; kvalita života a verejných služieb; digitálny vek: príležitosti a výzvy v oblasti práva a zamestnanosti; monitorovanie konvergenzie v Európskej únii. [7] Ďalšou inštitúciou, ktorá sa od konca roku 2019 bude aktívne zaoberať pracovným právom

a pohybom pracovných síl v Európskej únii, je Európsky orgán práce (European Labour Authority). Informácie o Európskom orgáne práce (ďalej aj ELA) sa nachádzajú nižšie v texte.

1 Cieľ a metodika

Hlavným cieľom príspevku je zdôrazniť, že občania Európskej únie majú právo na slobodný pohyb v rámci EÚ z dôvodu práce, podnikania, štúdia alebo turistiky, ako aj analýza pôsobenia Európskeho orgánu práce. Vzhľadom na stanovený cieľ sme zhromaždili dostupné teoretické zdroje, z ktorých sme vybrali len relevantné informácie. Následne sme analyzovali právny základ problematiky voľného pohybu pracovníkov EÚ. Súčasťou textu sú informácie o politike zamestnanosti EÚ, národnej stratégii zamestnanosti Slovenskej republiky, zdrojoch financovania mobility pracovníkov, o vytvorení, štruktúre a úlohách nového Európskeho orgánu práce. Metódou syntézy sme spojili podstatné poznatky a súvislosti do jednotného celku. Na základe nich sme s pomocou metódy indukcie vyvodili záver.

2 Právny základ

Právo Európskych spoločenstiev zaručovalo voľný pohyb pre pracovníkov, ale nie všeobecne pre všetkých – od roku 1951 pre pracovníkov v odvetví uhlia a ocele a od roku 1957 pre ostatné odvetvia. V 80. rokoch 20. storočia Európsky súdny dvor vo viacerých rozsudkoch konštatoval, že ustanovenia o voľnom pohybe nemožno vykladať úzko, ale majú širší socioekonomický význam, a zaručil každému občanovi členského štátu EÚ ochranu pred diskrimináciou pri migrácii. Tento súdny výklad zahrnula do primárneho práva EÚ Maastrichtská zmluva z roku 1992/1993. Maastrichtská zmluva tiež formálne ustanovila princíp občianstva EÚ automaticky pre každú osobu, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. [9] Občianstvo EÚ tvorí základ práva osôb voľne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov. Právo voľného pohybu pracovníkov ako jednej zo štyroch slobôd EÚ potvrdila Lisabonská zmluva – Zmluva o fungovaní Európskej únie v článku 45 ods. 4. Podľa znenia článku sa v rámci Únie zabezpečuje voľný pohyb pracovníkov. [4] Voľný pohyb zahŕňa: zrušenie akejkoľvek diskriminácie pracovníkov a ich právo uchádzať sa o pracovné miesta, voľne sa za týmto účelom pohybovať na území členských štátov, právo na pohyb v členských štátoch za účelom zamestnania a po ukončení zamestnania zostať na území členského štátu. K problematike slobody pohybu pracovníkov v rámci EÚ a zrušení akejkoľvek diskriminácie členského štátu na základe štátnej príslušnosti pokiaľ ide o zamestnávanie, odmenu za prácu a ostatné pracovné podmienky, boli v uplynulých rokoch prijaté aj viaceré dokumenty sekundárneho práva – nariadenia a smernice Rady EÚ a Európskeho parlamentu.

K dosiahnutiu týchto cieľov prispievajú členské štáty EÚ svojou politikou zamestnanosti. Podľa ustanovení Zmluvy o fungovaní EÚ Únia prijíma opatrenia na zabezpečenie koordinácie politik zamestnanosti členských štátov, najmä vymedzením usmernení pre tieto politiky. Európska rada každoročne skúma situáciu zamestnanosti v Európskej únii a prijíma k nej závery. Rada EÚ každoročne stanovuje usmernenia, ktoré členské štáty zohľadňujú vo svojich politikách zamestnanosti. Súčasťou udržiavania vysokej úrovne zamestnanosti je vytváranie kvalifikovanej, vzdelanej a prispôsobivej pracovnej sily a pracovných trhov reagujúcich na hospodárske zmeny. [4] Tento cieľ je súčasťou Európskej stratégie zamestnanosti, ktorá vznikla v roku 1997, keď sa členské štáty EÚ zaviazali vytvoriť súbor spoločných cieľov v oblasti politiky zamestnanosti. Takisto je súčasťou Stratégie Európa 2020, uvedenej vyššie, ktorá je programom EÚ pre rast a zamestnanosť do konca tohto desaťročia. Komisia v tomto dokumente z roku 2010 zasadzuje

mobilitu pracovnej sily do kontextu lepšieho vyrovnania dopytu a ponuky, ktoré je podporované zo štrukturálnych fondov EÚ, predovšetkým z Európskeho sociálneho fondu. Presadzuje komplexnú politiku regulovanej migrácie za prácou zameranú na budúcnosť, ktorá by flexibilným spôsobom reagovala na priority a potreby trhov práce. V oblasti zamestnanosti si stanovila cieľ dosiahnuť 75-percentnú mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov. [6], [10] Slovenská republika prispieva k dosiahnutiu vyššie uvedených cieľov realizáciou Národnej stratégie zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020. Národná stratégia prináša riešenia na podporu rastu zamestnanosti, na dosiahnutie 72-percentnej zamestnanosti, zlepšenie životných podmienok pracujúcich ľudí, na účelnejšie využívanie finančných zdrojov určených na podporu zamestnanosti. Strategické zámery sa týkajú týchto ôsmich kľúčových oblastí: podpora tvorby pracovných miest; inovácie ako nástroj podpory zamestnanosti; implementácia sociálnej ekonomiky, inovatívny nástroj podpory regionálnej a miestnej zamestnanosti; flexibilita pracovných vzťahov, pracovné podmienky, ochrana práce a kultúra práce; účinné riešenie dlhodobej nezamestnanosti; kapacity, sieťovanie a rozvoj verejných služieb zamestnanosti; podpora ponukovej stránky trhu práce prostredníctvom kvalifikácií pre lepšiu zamestnanosť; nadrezortná koordinácia politík s pozitívnym vplyvom na zamestnanosť. [15]

3 Financovanie mobility pracovných síl

Európska komisia a členské štáty EÚ riadia Európsky sociálny fond (European Social Fund), ktorého zámerom je podporovať geografickú a profesijnú mobilitu pracovných síl v Európskej únii, zlepšiť pracovné príležitosti na vnútornom trhu a tým prispieť k zvýšeniu životnej úrovne, rozširovať možnosti zamestnania. [4] Na programové obdobie rokov 2014 – 2020 fond disponuje finančnými prostriedkami vo výške 86,4 mld. EUR. Z tejto sumy bolo približne 27,5 mld. EUR vyčlenených na konkrétny tematický cieľ – na podporu udržateľnej a kvalitnej zamestnanosti a mobility pracovných síl, v rámci ktorého môžu členské štáty financovať opatrenia v oblasti mobility pracovných síl.

Európska komisia tiež riadi Program v oblasti zamestnanosti a sociálnej inovácie EaSI (Employment and Social Innovation Programme). Skladá sa z troch častí: časť Progress na modernizáciu politiky zamestnanosti a sociálnej politiky, časť Progress ako nástroj mikrofinancovania a časť EURES – Európska sieť služieb zamestnanosti (European Employment Services).

Program EaSI je na obdobie rokov 2014 – 2020 financovaný sumou 919 mil. EUR. Finančné prostriedky na činnosti v rámci časti EURES predstavujú sumu 165 mil. EUR, čo predstavuje 18 % z celkového objemu prostriedkov. EURES má svoju webovú stránku, ktorá občanom ponúka prístup k informáciám o voľných pracovných miestach, ktoré uverejňujú vnútroštátne verejné služby zamestnanosti. Poskytuje informácie o národných trhoch práce v ostatných členských štátoch a v štátoch Európskeho združenia pre voľný obchod EZVO (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Švajčiarsko). Poskytuje pomoc pri umiestňovaní a nábore pracovných síl prostredníctvom poradcov siete EURES. [10] Portál EURES poskytoval v roku 2019 prístup k viac ako 1,4 miliónu pracovných miest, k 300 tisícom pracovných životopisov a takmer k 9 tisícom registrovaných zamestnávateľov z celej Európskej únie. [13]

Pre zaujímavosť orgány a inštitúcie EÚ zamestnávajú vyše 40 tisíc pracovníkov zo všetkých 28 členských štátov. V tomto prípade za organizáciu výberových konaní na stále pracovné miesta a dočasné pozície zodpovedá Európsky úrad pre výber pracovníkov EPSO. [17]

4 Európsky orgán práce ELA

Ďalšiu iniciatívu na zlepšenie pravidiel mobility pracovných síl v Európskej únii a ich správne uplatňovanie v praxi predstavil predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker. Vo svojej „Správe o stave Únie 2017“ z 13. septembra 2017 oznámil Európskemu parlamentu plány na zriadenie Európskeho orgánu práce ako decentralizovanej agentúry Európskej únie. Juncker uviedol, že keď navrhoval zriadenie novej agentúry, bolo to aj preto, že v EÚ nastala citeľná potreba zaistiť spravodlivé, účinné a vymáhateľné pravidlá Únie v oblasti práce a naplniť heslo „rovnakú plácu za rovnakú prácu na rovnakom mieste“. [18]

Návrh na zriadenie Európskeho orgánu práce vychádza z článkov 46, 48, 53.1, 62, 91.1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, pričom sa zameriava na voľný pohyb pracovníkov, koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia, začatie podnikania a podnikateľskú činnosť samostatne zárobkovo činných osôb, slobodu poskytovať služby a spoločné pravidlá v medzinárodnej doprave. [19]

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1149 z 20. júna 2019, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán práce ako dôvody na jeho zriadenie uvádza aj tieto argumenty: [19]

- cezhraničná mobilita pracovníkov v posledných rokoch významne vzrástla
- v roku 2017 žilo alebo pracovalo v inom ako domovskom členskom štáte 17 miliónov občanov. Oproti situácii spred 10 rokov je to takmer dvojnásobok
- každý deň dochádza za prácou do iného členského štátu 1,7 milióna občanov EÚ
- počet vyslaní vzrástol od roku 2010 o 68 % na hodnotu 2,3 milióna v roku 2016
- viac ako 2 milióny pracovníkov v sektore cestnej dopravy každodenne prekračujú hranice v rámci EÚ pri preprave tovaru alebo cestujúcich
- každý rok cestujú po Európe za rodinou, na dovolenku alebo obchodne stovky miliónov ľudí
- občania a podniky sa potrebujú ľahko dostať k informáciám a uistiť sa o svojich príležitostiach a právach doma i v zahraničí. Vnútroštátne orgány musia medzi sebou bezproblémovo spolupracovať [18], [19]
- tento nový európsky kontrolný orgán na presadzovanie práva by mal zabezpečovať, aby sa všetky pravidlá EÚ v oblasti mobility pracovných síl presadzovali spravodlivo, jednoducho a účinne. [14], [18]

Európska komisia 13. marca 2018 navrhla zriadiť Európsky orgán práce [2] a zároveň 13. marca 2018 prijala rozhodnutie (EÚ) 2018/402 vytvoriť európsku poradnú skupinu pre Európsky orgán práce. Skupina by mala pomáhať Komisii pri rýchlom zriadení a budúcom fungovaní Európskeho orgánu práce, umožniť výmenu postupov a skúseností týkajúcich sa spolupráce v oblasti cezhraničnej mobility pracovníkov a koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia, skúmať otázky a problémy vykonávania príslušných právnych predpisov EÚ a spolupráce orgánov EÚ. [3]

Európsky parlament a Rada EÚ 14. februára 2019 dospeli k predbežnej dohode o návrhu Komisie zriaďiť Európsky orgán práce. Predbežná dohoda bude predložená na schválenie Výboru stálych predstaviteľov Coreper, ktorý funguje v rámci Rady. Keď ju stáli predstavitelia členských štátov potvrdia, bude predmetom záverečného hlasovania na plenárnom zasadnutí Európskeho parlamentu. [16]

Jednou z významných kompetencií Európskeho orgánu práce je aj jeho kompetencia prispievať k uľahčovaniu uplatňovania a presadzovania práva Únie v oblastiach mobility pracovnej sily v celej Únii a koordinácie politiky sociálneho zabezpečenia vrátane voľného pohybu

pracovníkov a vysielania pracovníkov. Koordinácia politiky slobody pohybu osôb sa vzťahuje na všetkých občanov členských štátov Európskej únie, štátnych príslušníkov tretích krajín s oprávneným pobytom v Únii, ako sú vyslaní pracovníci, zamestnanci presunutí v rámci podniku alebo osoby s dlhodobým pobytom, ako aj ich rodinní príslušníci. Európsky orgán práce v rámci svojej pôsobnosti bude spolupracovať s relevantnými inštitúciami majúcimi v pôsobnosti politiku zamestnanosti na národnej a na európskej úrovni.

5 Európsky orgán práce a Slovenská republika

Vláda Slovenskej republiky 12. decembra 2018 odsúhlasila návrh, aby sa Slovensko uchádzalo o sídlo Európskeho orgánu práce. O tom, že ELA bude sídliť v Bratislave, rozhodla 13. júna 2019 Rada EÚ pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti v Luxemburgu (Council on Employment, Social Policy, Health and Consumers). O víťazstve SR sa rozhodlo hneď v prvom tajnom hlasovaní, keď slovenskú kandidatúru podporila väčšina, čiže 15 členských štátov EÚ. Medzi nimi boli krajiny Vyšehradskej štvorky, Veľká Británia a štáty zo severu Európskej únie. Súpermi Slovenska o sídlo ELA boli Bulharsko, Cyprus a Lotyšsko a spočiatku sa o sídlo uchádzali aj Rumunsko a Chorvátsko. [11]

Slovensko na podporu svojej kandidatúry uviedlo viaceré výhody, t. j. strategickú polohu, prepojenosť s ďalšími tromi hlavnými mestami, kultúrne pamiatky, dobrú vybavenosť Bratislavy, dobrú dopravnú infraštruktúru, skúsenosti s pracovným trhom, mobilitou a vysielaním a prijímaním pracovníkov z tretích krajín – napríklad zo Srbska a Ukrajiny, medzinárodné vzdelávanie, kvalitné zdravotnícke služby, sociálne zabezpečenie a fakt, že Slovenská republika ako jediný členský štát EÚ patriaci do eurozóny a Schengenu nemá zatiaľ žiadnu úniijnú agentúru/inštitúciu. [21] V súčasnosti žiadnu európsku ustanovizeň na svojej pôde nehostia už len Bulharsko, Cyprus, Chorvátsko a Rumunsko.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vytypovalo priestor na sídlo ELA v okolí autobusovej stanice a novej výstavby biznis centra na Landererovej ulici. [21] ELA bude sídliť v blízkosti Autobusovej stanice v časti kancelárskeho komplexu na Landererovej 12. Komplex patrí developerskej skupine J&T Real Estate. Poloha sídla je výhodná z hľadiska individuálnej automobilovej dopravy, rýchleho prístupu k spojeniu s letiskom vo Viedni. Komplex poskytne zamestnancom ELA kancelárie, služby, dobré dopravné spojenie, vyše 370 parkovacích miest, nabíjacie stanice pre elektrické autá, sprchy či šatne pre cyklistov. Výrazným znakom budovy má byť aj najväčšia LED fasáda v strednej Európe. [22]

Z inštitucionálneho hľadiska je pomerne významné poukázať na skutočnosť, že v zmysle článku 3 nariadenia ELA Európsky orgán práce je orgánom Únie s právnou subjektivitou. S priznaním právnej subjektivity v každom členskom štáte má Európsky orgán práce najširšiu právnú spôsobilosť priznávanú právnickým osobám na základe jeho vnútroštátneho práva. Môže najmä nadobúdať a scudzovať hnutel'ný a nehnuteľný majetok a byť účastníkom súdnych konaní.

Ročný rozpočet Európskeho orgánu práce sa bude pohybovať vo výške približne 50 miliónov EUR. [8] Výdavky ELA sa budú hradiť z rozpočtu Európskej únie. Celkové odhadované rozpočtové náklady Európskej únie na ELA po jeho stabilizácii, ktorá sa očakáva v roku 2023, sú na úrovni 50,9 milióna EUR ročne. [19]

Podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa zriaďuje Európsky orgán práce, administratívnu a riadiacu štruktúru ELA tvorí správna rada, výkonný riaditeľ a skupina zainteresovaných strán. Správna rada bude dohliadať na činnosti orgánu. Vytvorí ju jeden zástupca

za každý členský štát a dvaja zástupcovia Európskej komisie. Správna rada si spomedzi svojich členov zvolí predsedu a podpredsedu. Európsky orgán práce bude riadiť výkonný riaditeľ, ktorý sa bude zodpovedať riadiacej rade. Pri orgáne sa zriadi skupina zainteresovaných strán, ktorá bude slúžiť na uľahčenie konzultácie so zainteresovanými stranami a využívanie ich odborných poznatkov a bude plniť poradné funkcie. [19] Významnou podmienkou pre zloženie správnej rady vrátane voľby jej predsedu a podpredsedu je, že by mali byť rešpektované zásady rodovej vyváženosti, skúsenosti a kvalifikácia. Nie tak často sa stretávame s princípom rodovej vyváženosti vo vrcholových orgánoch inštitúcií EÚ.

Do Bratislavy nastúpi od 1. októbra 2019 prvých 26 zamestnancov, ktorí sčasti prejdú z Bruselu a sčasti budú prijímaní. ELA by sa postupne mala zriadiť do roku 2023. Stálu štruktúru plne funkčnej agentúry bude tvoriť vyše 140 pracovníkov, z toho 60 expertov, ktorých vyšlú členské štáty, pričom budú plniť aj úlohu národných styčných úradníkov. Európsky orgán práce už v júli 2019 začal hľadať prvých zamestnancov a na svojej webovej stránke uverejnil šesť pracovných ponúk. [5] Dňa 16. októbra 2019 sa konalo prvé slávnostné zasadanie správneho orgánu, čiže riadiacej rady. Predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker na zasadnutí skonštatoval, že Európsky orgán práce sa stal realitou. Spolu so slovenským premiérom Petrom Pellegrinim odhalil logo agentúry ELA. Slovensko sa nebude uchádzať o post predsedu rady, ale uvažuje o poste podpredsedu dozornej rady. Zástupca za Slovenskú republiku zatiaľ nie je známy.

Podľa článku 5 nariadenia ELA plní tieto úlohy:

- a) uľahčuje jednotlivcom a zamestnávateľom prístup k informáciám o právach a povinnostiach v cezhraničnom kontexte a prístup k službám cezhraničnej mobility pracovníkov – ELA bude dohliadať nad správnym uplatňovaním európskeho pracovného práva v členských štátoch EÚ
- b) uľahčuje spoluprácu a výmenu informácií medzi vnútroštátnymi orgánmi v záujme účinného presadzovania príslušných právnych predpisov EÚ
- c) koordinuje a podporuje zosúladené a spoločné inšpekcie
- d) vykonáva analýzy a posudzovanie rizika v otázkach cezhraničnej mobility pracovníkov
- e) podporuje členské štáty budovaním kapacít na účinné presadzovanie príslušných právnych predpisov EÚ
- f) vykonáva mediáciu pri sporoch medzi orgánmi členských štátov, týkajúcich sa uplatňovania príslušných právnych predpisov EÚ
- g) podporuje spoluprácu relevantných zainteresovaných strán pri cezhraničných narušeniach pracovného trhu. [19]

6 Prínos Európskeho orgánu práce

Prínos Európskeho orgánu práce bude spočívať v nasledujúcich funkciách:

Súčasná inštitucionálna organizácia v oblasti mobility pracovnej sily a koordinácie systémov sociálneho zabezpečenia sa zjednoduší, pretože sa združia technické a operatívne úlohy, ktoré dnes vykonáva niekoľko orgánov EÚ, do trvalej štruktúry. Skvalitní sa tak základ pre spoluprácu a spoločné vyšetrovacie činnosti. [13]

Do Európskeho orgánu práce sa začlenia štyri existujúce orgány EÚ:

- Technický výbor pre voľný pohyb pracovníkov (The Advisory Committee on Free Movement of Workers)
- Výbor odborníkov pre vysielanie pracovníkov (Committee of Experts on Posting of Workers)
- Európska platforma na posilnenie spolupráce pri riešení problému nedeklarovanej práce (**European Platform Tackling Undeclared Work**)
- Európsky úrad pre koordináciu Európskej siete služieb zamestnanosti EURES – európsky portál pre pracovnú mobilitu by mal nahradiť Európsku komisiu vo funkcii riadenia siete EURES zriadeného podľa nariadenia (EÚ)2016/589, a to aj z hľadiska vymedzenia užívateľských potrieb a prevádzkových požiadaviek na efektívnosť portálu EURES a súvisiacich IT služieb, no vynímajúc poskytovanie IT a prevádzku a vývoj IT infraštruktúry – čo ostáva v kompetencii Európskej komisie.

Orgán práce bude úzko spolupracovať s týmito orgánmi EÚ:

- Správna komisia pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia (Administrative Commission for the Coordination of Social Security Systems)
- Poradný výbor pre koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia (Advisory Committee for the Coordination of Social Security Systems)
- Poradný výbor pre voľný pohyb pracovných síl. (Advisory Committee on Free Movement of Workers). [20]

ELA by mala spolupracovať a zabezpečovať súlad s činnosťami 4 agentúr pôsobiacich v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky:

- Európska nadácia pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions Eurofound)
- Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (European Centre for the Development of Vocational Training/Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle C.E.DE.FO.P. Cedefop)
- Európska nadácia pre odborné vzdelávanie (European Training Foundation ETF)
- Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (European Agency for Safety at Work EU-OSHA).

S agentúrou príde na Slovensko takmer 150 špičkových európskych odborníkov. V Bratislave sa budú pravidelne stretávať experti na oblasť pracovného práva z celej Európy, čo zvýši prestíž Bratislavy ako proeurópskeho hlavného mesta. [22] Inštitúcia zlepši postavenie zamestnancov v celej Európskej únii. Vznikne možnosť lepšie vymáhať rovnaké podmienky pri práci. Zlepší sa spolupráca inšpekcií práce a zlepši sa informovanosť zamestnávateľov naprieč EÚ. Vytvorenie Európskeho orgánu práce je súčasťou zavádzania európskeho piliera sociálnych práv. [12]

Záver

I keď sa v oblasti mobility pracovnej sily v Európskej únii dosiahol veľký pokrok, stále treba zabezpečovať presadzovanie pravidiel a nástrojov EÚ spravodlivým, jednoduchým a účinným spôsobom, pretože prekážky mobility pracovníkov stále pretrvávajú. Mobilita preto naďalej zastáva popredné miesto v programe Európskej komisie, ktorá posilní svoje hlavné právne

predpisy a nástroje a predstaví nové iniciatívy. Tieto aktivity majú pomáhať ľuďom nájsť si prácu (alebo lepšiu prácu) a zaručiť pre všetkých spravodlivejšie životné príležitosti, posilniť šancu každého pracovníka nájsť si prácu tam, kde ho potrebujú – v rámci alebo mimo jeho regiónu/členského štátu. Práve tieto ciele boli podnetom k tomu, že Európska komisia vo svojom pracovnom programe na rok 2018 navrhla zriadiť Európsky orgán práce, ktorý by mal prispieť k zníženiu existujúcich nedostatkov pri výkone práva Európskej únie. [10] Európska únia sa snaží zabezpečiť sociálny pokrok, neustále zlepšovať životné a pracovné podmienky, rozvíjať oblasti systémov sociálneho zabezpečenia, dobre fungujúcich trhov práce a voľného pohybu. Voľný pohyb pracovníkov je dôležité právo, ktoré sa vzťahuje na každého pracovníka, a základná zložka jednotného trhu, ktorá sa dynamicky rozvíja a mení. Európska komisia chápe cezhraničnú mobilitu pracovných síl v Európskej únii ako prínos pre jednotlivcov, hospodárstva a spoločnosti ako celok. Podľa jej vyjadrenia: „Spomedzi politík a priorít Európskej únie občania najviac podporujú voľný pohyb jej obyvateľov, ktorý zahŕňa možnosť občanov žiť, pracovať, študovať a podnikáť kdekoľvek v Európskej únii.“ [18]

Použitá literatúra (References)

- [1] Charter of Fundamental Rights of the European Union. (2019). Wikipedia. [Online]. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Charter_of_Fundamental_Rights_of_the_European_Union
- [2] Commission Adopts Proposal for European Labour Authority and for Access to Social Protection. (2018). European Commission, Press Release. Strasbourg, 13 March 2018. [Online]. Available at: https://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-1624_en.htm
- [3] Commission Decision (EU) 2018/402 of 13 March 2018 Setting up the European Advisory Group for the European Labour Authority (Text with Relevance for the EEA and Switzerland). Official Journal of the EU, L 72/20, 15. 3. 2018. [Online]. Available at: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=19186&langId>
- [4] Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union. (2012). EUR-Lex. *Official Journal C 326*, 26/10/2012 P. 0001 – 0390. Document 12012E/TXT. [Online]. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT#document1>
- [5] Do You Want to Earn € 5,000? New Labour Authority is Searching for Staffers. (2019). The Slovak Spectator 10. 7. 2019. [Online]. Available at: <https://spectator.sme.sk/c/22164779/do-you-want-to-earn-5000-new-labour-authority-is-searching-for-staffers.html>
- [6] European Employment Strategy. (2019). European Commission. Employment, Social Affairs & Inclusion. [Online]. Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en>
- [7] European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. (2019). 3 May 2019. [Online]. Available at: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eurofound_sk
- [8] European Labour Authority. (2019). European Commission, Employment, Social Affairs & Inclusion. [Online]. Available at: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1414&langId=en#navItem-2>

- [9] Európske občianstvo. Vytážiť čo najviac. (2016). EURACTIV. 2. decembra 2016. [Online]. Available at: <https://euractiv.sk/section/buducnost-eu/linksdossier/europske-obcianstvo-vytazit-co-najviac-000316/>
- [10] Free Movement of Workers – the Fundamental Freedom Ensured but Better Targeting of EU Funds Would Aid Worker Mobility. (2018). European Court of Auditors. Special Report No 6/2018.[Online]. Available at: <http://publications.europa.eu/webpub/eca/special-reports/eu-labour-mobility-6-2018/en/>
- [11] KOREŇ, Marián a TASR: Slovensko bude mať prvú agentúru EÚ, politici hovoria o posilnení proeurópskeho renomé. (2019). EURACTIV.sk 13. 6. 2019. [Online]. Available at: <https://euractiv.sk/section/socialna-politika/news/slovensko-bude-mat-prvu-agenturu-eu-politici-hovoria-o-posilneni-proeuropskeho-renome/>
- [12] MATIŠÁK, Andrej: Juncker a Pellegrini slávnostne inaugurovali Európsky orgán práce. (2019). Pravda, TASR, 16. 10. 2019. [Online]. Available at: <https://europa.pravda.sk/aktuality/clanok/529475-pracovna-agentura-eu-pomoze-slovakom-v-zahranici-aj-doma>
- [13] Mobilita mladých pracovníkov. (2019). Európska rada, Rada EÚ. [Online]. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/youth-eu>
- [14] Mobilita pracovnej sily za spravodlivých podmienok: Komisia víta dohodu o Európskom orgáne práce. (2019). Európska komisia – Vyhlásenie. Štrasburg 14. februára 2018. [Online]. Available at: https://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-19-844_sk.pdf
- [15] National Employment Strategy of the Slovak Republic until 2020. (2014). [Online]. Available at: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/national-employment-strategy-slovak-republic-until-2020.pdf>
- [16] Parlament a Rada Európskej únie dospeli k predbežnej dohode o zriadení Európskeho orgánu práce. (2019). Weboviny.sk SITA Diskusia. 14. 2. 2019. [Online]. Available at: <https://www.webnoviny.sk/parlament-a-rada-eu-dospeli-k-predbeznej-dohode-o-zriadeni-europskeho-organu-prace/>
- [17] Práca pre Európsku úniu. (2019). Informácie o Európskej únii. [Online]. Available at: <http://europa.eu/european-union/about-eu/working>
- [18] President Jean-Claude Juncker's State of the Union Address 2017. European Commission – Speech, Brussels, 13 September 2017. [Online]. Available at: https://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_en.htm
- [19] Proposal for the Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing Labour Authority (text with relevance for the EEA and for Switzerland). (2018). European Commission. Strasbourg, 13. 3. 2018. COM(2018) 131, final 2018/0064 (COD).

{SWD(2018) 68 final} - {SWD(2018) 69 final} - {SWD(2018) 80 final}. Proposal for regulation-COM(2018)131/DOCUMENT-2018-30117. [Online]. Available at: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/Ares-2017-5822262staty>

- [20] Question and Answers on the European Labour Authority. (2019). Today, the European Parliament and the Council Reached a Provisional Agreement on the Commission's Proposal to Establish a European Labour Authority (ELA). European Commission-Fact Sheet. Strasbourg, 14 February 2019. [Online]. Available at: https://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-19-852_en.htm
- [21] Slovensko získalo prvú európsku inštitúciu, uspeli sme v boji o sídlo Európskeho orgánu práce. (2019). TASR 13. 6. 2019. HN Slovensko.[Online]. Available at: <https://slovensko.hnonline.sk/1957939-slovensko-ziskalo-prvu-europsku-instituciu-uspeli-sme-v-boji-o-sidlo-europskeho-organu-prace>
- [22] ŠTEFÚNOVÁ, I. (2019): Slovensko získalo agentúru práce. (2019). Pravda, SITA, TASR. 13. 6. 2019. [Online]. Available at: <https://europa.pravda.sk/aktuality/clanok/515637-slovensko-ziskalo-agenturu-prace>
- [23] Treaty Establishing the European Coal and Steel Community (Paris, 18 April 1951). (2019). Articles: 1, 2, 3, 69. CVCE.EU by UNILU [Online]. Available at: https://www.cvce.eu/en/obj/treaty_establishing_the_european_coal_and_steel_community_paris_18_april_1951-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.html

PhDr. Gabriela Bérešová, PhD.

Univerzita Komenského

Fakulta managementu

Katedra medzinárodného manažmentu

Odbojárov 10

820 05 Bratislava 25

Slovenská republika

gabriela.beresova@fm.uniba.sk

Využitie Industry 4.0 na Slovensku

The usage of Industry 4.0 in Slovakia

Patrik Richnák, Júlia Sármany

Abstract

The aim of the article is to define Industry 4.0 and to explain its use in Slovakia on the basis of knowledge base, which consisted of studying domestic and foreign literature. We will bring the real state of Industry 4.0 in Slovakia through a survey of the Industry4UM platform. The article is divided into two parts. In the first part of the paper we focused on defining Industry 4.0 and defined its basic elements and principles. In the second part of the paper, based on analysed selected questions from the Industry4UM platform survey, we approached the current state of Industry 4.0 in Slovak companies.

JEL classification: L90, O14, O33

Keywords: the Fourth Industrial Revolution, Industry 4.0, Industry4UM

Úvod

Štvrtá priemyselná revolúcia priniesla prepojenie fyzického, kybernetického a sociálno-ekonomického sveta. Spojením týchto troch svetov vzniká revolučný prístup nielen vo výrobe a logistike. Industry 4.0 ponúka výrobcovi možnosti optimalizácie svojich procesov, ktoré vedú k zvýšeniu produktivity a uspokojeniu personalizovaných zákazníckych požiadaviek. Každý podnik si musí uvedomiť, že popri skracovaní inovačného cyklu výrobku, skracovaní dodacích lehôt, minimalizácii nákladov je možné udržať si excelentnú úroveň dodávateľsko-odberateľských vzťahov vďaka novému fenoménu nazvanom Industry 4.0.

Hlavným cieľom príspevku bolo na základe poznatkovej bázy, ktorá pozostávala zo štúdií domácej a zahraničnej literatúry zadefinovať Industry 4.0 a priblížiť jeho využívanie na Slovensku. Skutočný stav Industry 4.0 na Slovensku sme priblížili prostredníctvom prieskumu platformy Industry4UM.

1Konceptuálny rámec

Od začiatku tohto storočia sme svedkami digitálnej transformácie – zmeny spojenej s inováciami v oblasti digitálnych technológií vo všetkých aspektoch spoločnosti a ekonomiky. Odborníci tvrdia, že to, čo sme doteraz videli, tvorí desatinu toho, čo je ešte pred nami. Už sme zažili priebeh troch priemyselných revolúcií, ktoré by sa dali popísať aj ako výrazné skoky v priemyselných procesoch, čo malo za následok výrazne vyššiu produktivitu. Prvá revolúcia spočívala v zlepšení využívania vodnej a parnej energie. Druhá revolúcia priniesla elektrinu a hromadnú výrobu (montážne linky) a tretia revolúcia automatizáciu a využívanie IT (Berret, 2016).

Štvrtá priemyselná revolúcia má korene v Nemecku a po prvýkrát bola spomenutá ako Industrie 4.0 na veľtrhu Hannover Messe v roku 2011. Veľtrh sa venoval novej priemyselnej technológii. Iniciatívou bolo vrátiť priemyselnú výrobu do Európy, prirodzene na úrovni technologickej, ktorá produktivitou môže konkurovať lacným krajinám a zvýšiť konkurencieschopnosť Nemecka.

Cieľom bolo prekonať rozvíjajúce sa krajiny v priemyselných technológiách a v schopnosti individualizovať výrobu (Cleverism, 2017).

Digitálna transformácia v spojení s dynamickým rozvojom spoločnosti, však v súčasnosti zachádza ešte ďalej. Nové technológie od základu menia spôsob, ako firmy fungujú a ako rozvíjajú svoje podnikanie a v súvislosti s tým prinášajú IT manažérom nové výzvy. To, ako úspešne sa firma prispôsobí digitálnej transformácii, bude priamo súvisieť s jej konkurencieschopnosťou a budúcim prežitím na trhu (Čambalíková, 2015).

Magruk (2016) chápe štvrtú priemyselnú revolúciu ako digitalizáciu materiálnej výroby prostredníctvom CPS systémov v prostredí Internetu vecí, ktorý využíva tiež aj Internet služieb a Internet médií a aj Internet ľudí. Výroba bude silno poznačená customizáciou, čo znamená, že výroba bude odrážať jedinečné požiadavky zákazníkov a samotný zákazník sa stane súčasťou produkcie.

Industry 4.0 predstavuje zmenu paradigmy z centralizovanej na decentralizovanú výrobu, ktorá je možná vďaka technologickému pokroku, ktorý predstavuje obrat konvenčnej produkcie k procesu logiky. Priemyselná výroba strojov už nie je proces výrobku, ale výrobok komunikuje so strojmi, ktorým nariaďuje, čo majú robiť (Tribula, 2016).

Industry 4.0 je súhrn všetkých inovácií implementovaných do hodnotového reťazca odkazujúcich na trendy automatizácie, digitalizácia, mobility, transparentnosti, modularizácie, sieťovej spolupráce a socializácie produktov a procesov (Pfohl & Yahs & Kurnaz, 2015).

Definovať Industry 4.0 je náročné, avšak Gilchrist (2016) uvádza tri najčastejšie sa vyskytujúce definície:

- Pod Industry 4.0 sa chápe nová úroveň organizácie a riadenia v celom hodnotovom reťazci životného cyklu produktu, ktorý je viac zameraný na individuálne požiadavky zákazníka. Tento cyklus začína u návrhu produktu, pokračuje cez objednávku výrobku, vývoj výrobku, cestu dodania pre konečného zákazníka a končí recykláciou. Základom Industry 4.0 je dostupnosť všetkých informácií v reálnom čase, dosiahnuteľné vďaka prepojeniu všetkých stupňov riadenia zapojených do celého procesu, ktorým výrobok prechádza. Dôležité je tiež schopnosť získať z dát všetky informácie. Prepojenie ľudí, systémov a vecí je optimalizované podľa rôznych kritérií, ktorými sú napríklad náklady, dostupnosť a spotreba zdrojov.
- Industry 4.0 je závislé na digitalizácii a integrácii horizontálnych a vertikálnych výrobných procesov vrátane digitalizácie produktov, služieb a zavedenia zdokonalených obchodných modelov.
- Industry 4.0 je súhrnný termín pre technológie a koncepty organizácií výrobného procesu.

Industry 4.0 reprezentujú predovšetkým zastupovania informačných technológií, telekomunikačných firiem, nových médií, strojárstva, elektrotechniky a priemyselnej výroby a elektroniky. Práve oni presadzujú koncept inteligentných tovární, ktoré sa vyznačujú flexibilitou, efektívnym využitím zdrojov a surovín, ergonómiou a zapojením zákazníkov do výroby a tvorby hodnôt. Výrobné postupy sa budú v dôsledku toho vyznačovať vyššou individualitou, flexibilitou, a rýchlosťou. Podniky budú musieť lepšie reagovať na hospodárske a spoločenské výzvy, ako sú napr. zapojenie sa čoraz viac do výrobných postupov alebo harmonizácia pracovného a súkromného života (Rogalská, 2013).

Nenadál a kol. (2018) za základnú úlohou konceptu Industry 4.0 považujú spojiť jednotlivé inovačné aktivity v celom reťazci od výroby cez distribúciu, až po spotrebu a prispieť tak k ďalšiemu rozvoju organizácie. Industry 4.0 sa opiera o komunikačné a informačné technológie vrátane možnosti spracovania a uchovávaní veľkých dátových súborov (big data). Taktiež sa opiera aj o kybernetické, či robotické prostriedky, nové materiály a technológie a vzdelávanie vrátane rekvalifikácie s dôrazom na vznik a podporu nových študijných odborov pre nové potreby pracovného trhu.

Medzi základné prvky Industry 4.0 sa zaraďujú:

- Kyber-fyzikálne systémy – sa skladajú z fyzických entít riadených počítačovými algoritmi. Základom je spolupráca samostatných riadiacich jednotiek, ktoré sú schopné sa autonómne rozhodovať, riadiť zverený technologický celok a stať sa samostatným a plnohodnotným členom komplexných výrobných celkov.
- Internet vecí – systém, v ktorom môžu byť rôzne objekty riadené na diaľku a taktiež spolu navzájom integrovať. Prebieha to prostredníctvom čipov, senzorov a softvéru.
- Internet služieb – systém, ktorý je založený na on-line práci a zdieľaní dát v cloudových úložiskách. Cloudy sú nástrojom pre kooperatívne vytváranie obsahu. Ich ďalšou výhodou je vysoká konektivita – k ich užívaniu stačí akýkoľvek webový prehliadač. Taktiež nie je nutné ukladanie dát na vlastný hard disk a nákup a inštalácia softvéru.
- Digitálna ekonomika – koncept, ktorý umožňuje niektoré aktivity z bežného života presunúť na internet, z dôvodu zníženia nákladov a zvýšenia pohodlia.

Industry 4.0 nadväzuje na FoF (Factory of the Future), ktorá vznikla evolúciou CIM (Computer Integrated Manufacturing). Industry 4.0 pozostáva zo šiestich základných princípov (Obitko & Jirkovský, 2015): interoperabilita – schopnosť kyberneticko-fyzikálnych systémov, ľudí a všetkých komponentov inteligentných výrobných podnikov spolu komunikovať cez Internet vecí a internet služieb; vizualizácia – schopnosť prepojovania fyzických systémov s virtuálnymi modelmi a simulačnými nástrojmi; decentralizácia – rozhodovanie a riadenie prebieha autonómne a paralelne v jednotlivých subsystémoch; schopnosť pracovať v reálnom čase – dodržiavať požiadavku reálneho času je kľúčovou podmienkou pre ľubovoľnú komunikáciu, rozhodovanie a riadenie v systémoch reálneho sveta; orientácia na služby – preferencie výpočtovej filozofie ponúkajú a využívajú štandardných služieb, vedie k architektúre typu SOA (Service Oriented Architectures), modularita a rekonfigurabilita – systémy Industry 4.0 by mali byť maximálne modulárne a schopné autonómnej rekonfigurácie na základe automatického rozpoznania situácie.

2 Výskumný dizajn

Hlavným cieľom príspevku bolo na základe poznatkovej bázy, ktorá pozostávala zo štúdia domácej a zahraničnej literatúry zdefinovať Industry 4.0 a priblížiť jeho využívanie na Slovensku. Skutočný stav Industry 4.0 na Slovensku sme priblížili prostredníctvom prieskumu platformy Industry4UM.

Na poskytnutie uceleného pohľadu bolo potrebné vymedziť termíny a pojmy, ktoré súvisia so štvrtou priemyselnou revolúciou a charakteristikou Industry 4. Následne v ďalšej časti príspevku sme sa zamerali na identifikáciu vybraných otázok z prieskumu platformy Industry4UM. K spracovaniu informácií a poznatkov v príspevku o využití Industry 4.0 na Slovensku sme využili klasické metódy: literárnej rešerše, analýzy, syntézy, indukcie, dedukcie a komparácie.

3Výsledky a diskusia

V nasledujúcej časti príspevku sme sa venovali analýze prieskumu platformy Industry4UM. Platforma Industry4UM vznikla, aby zabezpečila kvalitnú prípravu podnikov na digitálnu transformáciu. Vznikla pod záštitou Ministerstva hospodárstva Slovenskej Republiky a je iniciatívou zástupcov priemyslu.

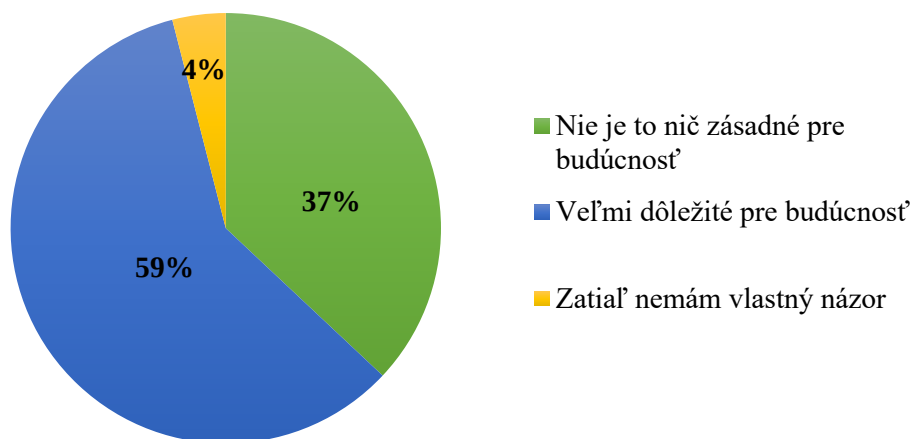
Industry4UM každoročne robí prieskum odhaľujúci úroveň digitálnej transformácie v priemyselných podnikoch na území Slovenska. Tento prieskum sa uskutočňuje od roku 2017 a jeho hlavným zámerom je poskytnúť podnikom relevantné informácie pre posúdenie ich aktuálnej situácie a využitie hlbších znalostí z okolitého prostredia pri uplatňovaní prvkov Industry 4.0 v prospech svojho ďalšieho rozvoja. Na prieskume v roku 2018 sa zúčastnilo 73 respondentov. Nárast počtu zapojených podnikov oproti roku 2017, kedy sa prieskum uskutočnil prvýkrát, bol o 50%. Zber dát sa uskutočnil od polovice augusta do polovice septembra a pri prieskume sa využil dotazník, ktorý pozostával z 20 otázok.

V 51% dopytujúcich podnikoch prevládal zahraničný kapitál a v 47% spoločnostiach dominoval slovenský kapitál, ostatní respondenti (2 %) túto informáciu neuviedli. Prevažná časť zúčastnených spoločností (56 %) bola zameraných na strojárské a automobilové výrobky a komponenty. Prieskumu sa zúčastnili najmä veľké podniky s podielom 47 %.

Na implementovanie Industry 4.0 majú spoločnosti rozličné názory môžeme to vidieť aj na obrázku 1. Až 59 % podnikov považuje za veľmi dôležité pre budúcnosť podniku implementovať Industry 4.0. Spoločnosti s podielom 37% si myslia, že to nie je zásadné pre budúcnosť, čo predstavuje 15%-ný nárast oproti 2017. Na implementovanie Industry 4.0 v podniku zatiaľ nemá vlastný názor 4 % respondentov, v roku 2017 to bolo až 11 % podnikov.

Obrázok 1

Význam Industry 4.0 v skúmaných spoločnostiach

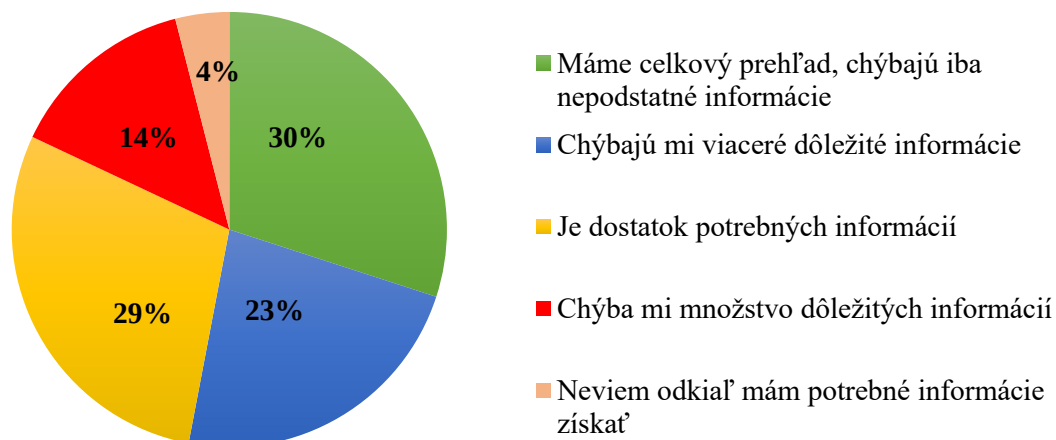
Zdroj: prieskum Industry4UM

Podľa prieskumu 73 % podnikov so zahraničným kapitálom považuje implementáciu Industry 4.0 za dôležitejšiu pre budúcnosť ako tie so slovenským kapitálom s podielom 41%.

Obrázok 2 znázorňuje percentuálne podiely respondentov, ktorí odpovedali na otázku, ktorá sa týkala toho, či majú dostatok potrebných informácií a príkladov z praxe ohľadne Industry 4.0. Z obrázku môžeme vidieť, že 30% respondentov má celkový prehľad a chýbajú iba nepodstatné informácie. Na druhej strane podnikom s podielom 23% chýbajú viaceré dôležité informácie a podnikom s podielom 14% chýba množstvo dôležitých informácií. Respondenti s podielom 4 %, nevedia odkiaľ by mali potrebné informácie čerpať. Percentuálne podiely ukazujú, že prišlo k zlepšeniu celkovej informovanosti v tejto oblasti oproti roku 2017.

Obrázok 2

Názor na dostupnosť informácií

Zdroj: prieskum Industry4UM

Industry 4.0 naplno realizuje 14% zúčastnených spoločností a 5 % má prijatú stratégiu Industry 4.0 a začína s jej aplikáciou. Avšak 31 % podnikov si buduje vlastné skúsenosti na základe svojich prvých pokusov a 25% zúčastnených podnikov na prieskume si len zhromažďuje informácie. Z obrázku 3 ďalej môžeme vidieť, že 11% spoločností s aplikáciou Industry 4.0 ešte ani nezačala a 14 % respondentov si pripravuje vlastnú stratégiu.

Pri komparácii s prieskumom z roku 2017 sa počet spoločností, ktoré s aplikáciu Industry 4.0 ešte nezačali klesol o 14 % a počet podnikov naplno realizujúcich Industry 4.0 narástol o 6%. Najväčší nárast sa objavil v počte respondentov, ktorí začali s prvými pokusmi, a to o 16%.

Obrázok 3

Stupeň aplikácie Industry 4.0 v spoločnostiach, ktoré sa zúčastnili prieskumu

Zdroj: prieskum Industry4UM

Podniky vidia využitie technológií Industry 4.0 pre svoju spoločnosť najmä v nasledujúcich oblastiach: zvýšenie výkonnosti a efektívnosti vnútorných procesov vo výške 77%, efektívnejšie riadenie celého podniku vo výške 62% a náhrada nedostatku zamestnancov vo výške 56%. Najmenej vidia respondenti možnosť využitia technológií Industry 4.0s podielom 14 % vo vytvorení nového podnikateľského modelu.

Pri vnútorných procesoch podniku vidia respondenti najväčšiu potrebu aplikovať Industry 4.0 vo výrobe, kde podiel bol 73%. Percentuálne podiely nad 50 % mali vnútorné podnikové procesy - logistika (56 %) a technologická príprava výroby (53 %). Okolo 50 % mali aj podnikové procesy - priemyselné inžinierstvo (49 %) a údržba/prediktívna údržba (48 %). Najmenej respondenti označili financie/účtovníctvo s podielom 7 %. Taktiež 4% respondentov uviedlo, že vidí potrebu aplikovať Industry 4.0 aj v iných vnútorných podnikových procesoch.

Pri externých podnikových procesoch je nevyhnutné aplikovať Industry 4.0 v spolupráci s odberateľmi s podielom 66 % a v komunikácii s dodávateľským reťazcom s podielom 45%. Najmenej je potrebné aplikovať Industry 4.0 pri externých podnikových procesoch v komunikácii s externými predajcami. Túto možnosť označilo 7 % podnikov.

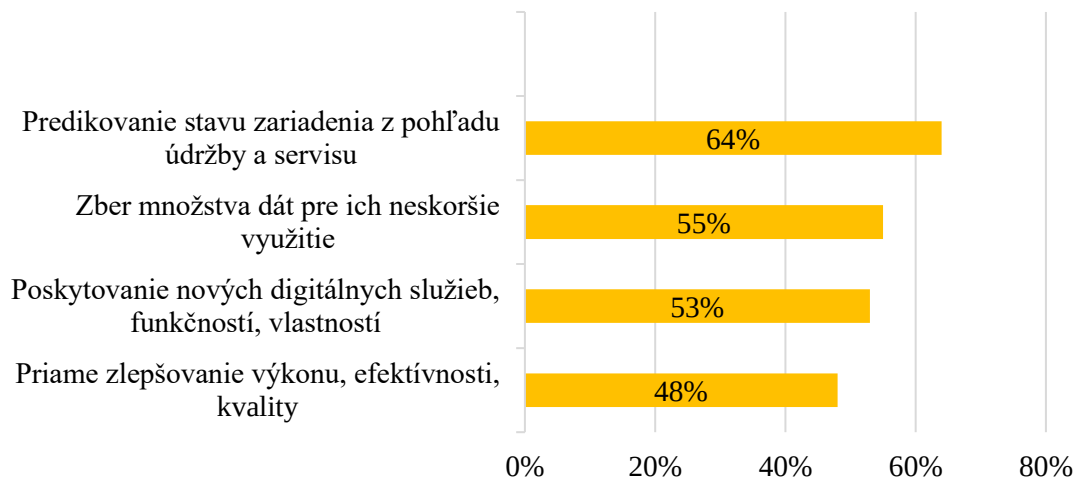
Samostatne implementuje Industry 4.0 až 29 % podnikov. Tento istý percentuálny podiel mala aj možnosť, že s implementáciou Industry 4.0 v podniku ani nezačali. Prostredníctvom externých generálnych dodávateľov využíva implementovanie Industry 4.0 len 3 % podnikov.

Podľa prieskumu Industry 4UM až 44 % podnikov súhlasí s tvrdením, že implementácia Industry 4.0 nemusí byť vždy nákladná investícia. Pre 25 % respondentov je potrebné investovať tak, aby bola garantovaná rýchla návratnosť, ak implementujú túto stratégiu. Podľa 10 % podnikov si implementovanie Industry 4.0 môžu dovoliť len silné podniky, pretože si to vyžaduje veľké investície.

Výrobky dopytovaných podnikov by podľa prieskumu mali spĺňať najmä tieto IoT vlastnosti v nasledovnom percentuálnom poradí, môžeme vidieť na obrázku 4: predikovanie stavu zariadenia z pohľadu údržby a servisu (64%); zber množstva dát pre ich neskoršie využitie (55%); poskytovanie nových digitálnych služieb, funkčností, vlastností (53%); priame zlepšovanie výkonu, efektívnosti a kvality (48%).

Obrázok 4

Dôležitosť Internet of Things vlastností vo výrobkoch

Zdroj: prieskum Industry4UM

Na základe zanalyzovaných vybraných otázok z prieskumu platformy Industry4UM zastávame názor, že oproti prieskumu, ktorý bol uskutočnený v roku 2017 narástla zapojenosť podnikov do Industry 4.0, pričom ešte stále chýbajú dôležité informácie a znalosti, ale vnímame v tejto oblasti posun. Podniky uviedli, že Industry 4.0 by chceli zaviesť predovšetkým vo výrobe a logistike. Taktiež prostredníctvom inovácií chcú podniky zvýšenú pozornosť v nasledujúcich troch rokoch venovať výrobe, logistike a skladovaniu, príprave výroby a údržbe. V súčasnosti si podniky začali budovať vlastné know-how a realizovať prvé pokusy ohľadne implementácie Industry 4.0.

Záver

Industry 4.0 v súčasnosti hýbe svetom. Prináša nielen revolučné zmeny vo výrobe a logistike, ale zásadne zmení samotnú spoločnosť a ekonomiku krajiny. Industry 4.0 je založené na myšlienke prepojenia digitalizácie a automatizácie s využitím najmodernejších technológií. Základom je Internet vecí a služieb, inteligentné zariadenia, ktoré navzájom komunikujú prostredníctvom kyberneticko-fyzikálnych systémov a sú nezávislé od človeka.

V prvej časti príspevku sme sa venovali definovaniu Industry 4.0 a vymedzili sme jeho základné prvky a princípy. Pri teoretickej časti príspevku sme komparovali názory rôznych autorov, ktoré sme čerpali poznatky z domácej a zahraničnej literatúry. V druhej časti príspevku sme na základe zanalyzovaných vybraných otázok z prieskumu platformy Industry4UM priblížili súčasný stav Industry 4.0 v podnikoch na Slovensku. Platforma Industry 4UM vznikla, aby zabezpečila kvalitnú prípravu podnikov na digitálnu transformáciu. Vznikla pod záštitou Ministerstva hospodárstva Slovenskej Republiky a je iniciatívou zástupcov priemyslu.

Industry 4.0 je aktuálnou témou, pretože digitalizácia, robotizácia, automatizácia, informačno-komunikačné technológie a kybernetizácia sú pojmy, ktoré sa denne skloňujú nielen v podnikaní, ale aj v celej spoločnosti. Industry 4.0 alebo tiež štvrtá priemyselná revolúcia je pojem, ktorý predstavuje zmenu, ktorou prechádza alebo bude prechádzať takmer každá ekonomika na svete.

Poznámka

Tento príspevok je čiastkovým výstupom riešenia projektu mladých učiteľov, vedeckých pracovníkov a doktorandov v dennej forme štúdia na Ekonomickej univerzite v Bratislave
č. I-19-104-00 *Nová dimenzia logistiky v štvrtej priemyselnej revolúcii v podnikoch na Slovensku.*

Použitá literatúra (References)

1. BERRET, M. (2016). *Industry 4.0: A real quantum leap*. [online]. [cit. 2018-05-12]. Dostupné na: <https://www.rolandberger.com/en/Point-of-View/Industry-4.0-A-real-quantum-leap.html>.
2. ČAMBALÍKOVÁ, A. (2015). Využitie manažérskych nástrojov Big Data Analytics a Digital Transformation. *Manažment informačnej bezpečnosti v malých a stredných podnikoch: Zborník vedeckých statí*, s. 35-41. ISBN 978-80-225-4183-1.
3. GILCHRIST, A. (2016). *Industry 4.0: The Industrial Internet of Things*. New York: Apress, 2016. 250 p. ISBN 978-1-4842-2046-7.
4. INDUSTRY 4.0: Definition, Design Principles, Challenges, and the Future of Employment. [online]. 16.1.2017. *Cleverism*. [cit. 2018-12-10]. Dostupné na: <https://www.cleverism.com/industry-4-0/>.

5. INDUSTRY4UM. (2018). *AKO SA MENÍ PRÍSTUP FIRIEM V SR k aplikácii Industry 4.0*. [online]. [cit. 2019-10-09]. Dostupné na: https://industry4um.sk/wp-content/uploads/2018/11/prieskum_industry40_2018_vsetky_odpovede.pdf.
6. MAGRUK, A. (2016). Uncertainty in the Sphere of the Industry 4.0 – Potential Areas to Research. *Business, Management and Education*, 14(2), 275-291. <https://doi.org/10.3846/bme.2016.332>.
7. NENADÁL, J. A KOL. (2018). *Management kvality pro 21. století*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-1561-2.
8. OBITKO, M. & JIRKOVSKÝ, V. 2015. Big Data Semantics in Industry 4.0. *Industrial Applications of Holonic and Multi-Agent Systems*. New York: Springer Cahm Heidelberg, 2015. ISBN 978-3-642-40090-2, pp. 217-229.
9. PFOHL, H.-C. & YAHSI, B. & KUZNAZ, T. (2015). The impact of Industry 4.0 on the Supply Chain. *Proceedings of the Hamburg International Conference of Logistic (HICL)*. 20. August, 2015 32–58. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4906.2484>
10. ROGALSKA, K. 2013. Priemysel generácie 4.0. *Revue priemyslu: ľudia, manažment a hospodárstvo*. ISSN 1336-9857, 2013, roč. 7, č. 6, s. 36.
11. TRIBULA, R. (2016). *Revolúcia v priemysle - automatické logistické systémy*. [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné na: https://ncpvat.cvtisr.sk/sk/aktuality/revolucia-v-priemysle-automaticke-logisticke-systemy.html?page_id=8733.

Ing. Patrik Richnák, PhD.

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta podnikového manažmentu
Katedra manažmentu výroby a logistiky
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: patrik.richnak@euba.sk

Bc. Júlia Sármany

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta podnikového manažmentu
Dolnozemska cesta 1/b
852 35 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: sarmanyjulia@gmail.com

Rozvoj medzinárodných vzťahov medzi Európskou úniou a Austráliou na zmluvnom základe

The Development of International Relations between the European Union and Australia on Agreement Basis

Daniela Nováčková, Jarmila Wefersová

Abstract

The European Union is a symbol of European cooperation between the member States and also supports the development of international cooperation with many countries in the world. This cooperation has not only an economic and investment dimension, but also strengthens the cooperation in the fields of justice, freedom, security, culture, sustainable development and personal data protection. This scientific study analyzes the external competences of the EU - the exclusive competence (art. 3 TFEU) - and the shared competence between the Union and the Member States ((art. 4 TFEU) by negotiating and concluding international agreements with other subjects of international law. The study shows the concrete results of international cooperation between the Slovak Republic and Australia.

JEL classification : F1, F4

Keywords : international law, european law, international cooperation, European Union

Úvod

Proces globalizácie prináša množstvo rôznych príležitostí a výziev pre rozvoj spolupráce medzi štátmi v rôznych oblastiach, avšak riešenie globálnych výziev je možné iba vtedy, ak budú prijaté spoločné opatrenia, nielen na národnej, ale aj na medzinárodnej úrovni. Európska únia vstupuje do medzinárodných záväzkov s rôznymi štátmi sveta a preto je pomerne často označovaná aj ako globálny hráč. Zámerom medzinárodnej spolupráce štátov je rozvoj najmä v oblasti ekonomických, investičných a politických vzťahov. S viacerými štátmi sveta Európska únia (Kanada, Južná Kórea) už uzatvorila komplexné hospodárske a obchodné dohody. V súčasnosti je v procese schvaľovania členskými štátmi *Rámcová dohoda medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Austráliou na strane druhej*. (ďalej len „rámcová dohoda“) Rámcová dohoda už bola podpísaná predstaviteľmi členských štátov Európskej únie. Predmetná dohoda bola s výhradou ratifikácie za Slovenskú republiku podpísaná ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Miroslavom Lajčákom, v Bruseli dňa 5. októbra 2016. Pričom samotný slávnostný akt podpisu uvedenej dohody sa konal v Manile, dňa 7. augusta 2017, za Európsku úniu dohodu podpísala podpredsedníčka Európskej komisie a Vysoká predstaviteľka Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Federica Mogherini, a za Austráliu dohodu podpísala ministerka zahraničných vecí Austrálie Julie Bishop. (Vláda SR - rokovanie, 2019) V súčasnosti prebieha na Slovensku ratifikačný proces.

Z hľadiska európskeho práva ide o zmiešanú zmluvu, pretože pokrýva oblasť spoločných právomocí Európskej únie a jej členských štátov, a ktorej zmluvnými stranami sú Európska únia a jej členské štáty na jednej strane a tretia krajina - Austrália na strane druhej. Rámcová dohoda je súčasťou všestranného politického partnerstva a inštitucionálneho rámca pre rozvoj obchodu,

služieb a priamych zahraničných investícií. Všeobecne platí, že medzinárodné zmluvy uzatvárané Európskou úniou a jej členskými štátmi patria k prameňom práva Európskej únie. Politika uzatvárania medzinárodných zmlúv je súčasťou vonkajších právomocí Európskej únie. Všeobecným zámerom vedeckej štúdie je prispieť do odbornej diskusie o rozvoji spolupráce medzi Austráliou a Európskou úniou a jej členskými štátmi, s akcentom na problematiku uzatvárania medzinárodných zmlúv na úrovni Európskej únie.

1 Cieľ a metodika

Predsavzatím vedeckej štúdie je reagovať na rozvoj spolupráce Austrálie a Európskej únie na zmluvnom základe a sekundárnou analýzou dohody poukázať na konkrétne oblasti spolupráce. Na získanie relevantných informácií a faktov o medzinárodnej spolupráci sme použili techniku systematického prehľadu, kombinovanú so sekundárnou analýzou. Objektom skúmania bola rámcová dohoda. Najskôr sme vykonali samotný zber relevantných dát z vedeckej literatúry, z právnych predpisov a judikatúry Súdneho dvora EÚ/ES, ako aj z dostupných dát uvedených na internetovom portáli Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, zo Štatistického úradu Slovenskej republiky a z iných dostupných internetových zdrojov. Následne sme vykonali syntézu získaných dát, ktorá sa obmedzila na elementárne konštatovania o rámcovej dohode a na konkrétnych príkladoch sme poukázali už na existujúce formy spolupráce, najmä v oblasti investícií a obchodu. Generovanie a hodnotenie dát bolo v súlade s cieľom vedeckej štúdie. Sumarizáciou poznatkov sme poukázali na nové formy spolupráce a na nový rozmer orientácie zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie. Analýzou faktov sme dospeli k záveru, že viaceré oblasti spolupráce prispievajú k rozvoju medzinárodných vzťahov medzi zmluvnými stranami, ako aj k ich vzájomnej bezpečnosti.

2 Uzatváranie medzinárodných zmlúv na úrovni Európskej únie

Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (2007) bola Európskej únii v zmysle článku 47 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len "ZEÚ") priznaná právna subjektivita. Z inštitútu medzinárodnoprávnej subjektivity vyplýva Európskej únii právo uplatňovať svoju suverenitu navonok a udržiavať diplomatické styky s medzinárodnými organizáciami (článok 220 ZFEÚ) alebo mať delegácie Únie v členských štátoch a v tretích krajinách ako aj pri medzinárodných organizáciách zabezpečujúce zastupovanie Únie. (článok 221 ZFEÚ) Európska únia (ďalej len „EÚ“) Tak ako iné medzinárodné organizácie, aj Európska únia je subjektom medzinárodného práva, a na základe tohto inštitútu je oprávnená dojednávať, uzatvárať, pozmeňovať alebo ukončiť platnosť medzinárodných zmlúv resp. dohôd. Medzinárodné zmluvy sú výsledkom konsenzu medzi zmluvnými stranami, sú medzinárodnoprávnym nástrojom rozvoja spolupráce medzi štátmi a inými subjektami medzinárodného práva v rôznych oblastiach. Prvou medzinárodnou zmluvou, ktorá je pomerne často uvádzaná vo vedeckej literatúre, je mierová zmluva uzatvorená medzi panovníkmi štátov Lagaš a Umma v Mezopotámii z roku 3100 pred našim letopočtom. (David, 2008) V súčasnosti existujú viaceré definície pojmu medzinárodná zmluva. Je to základný prameň medzinárodného práva spolu s medzinárodnou obvyčajou. Medzinárodná zmluva je predpokladom a výsledkom spolupráce štátov. (Vršanský, 2012) Medzinárodnou zmluvou rozumieme súhlasný prejav dvoch alebo viacerých štátov alebo medzinárodných organizácií zaklada, meniť alebo rušiť ich vzájomné práva a záväzky podľa medzinárodného práva. (Tomko, 1988)

Viedenský dohovor o zmluvnom práve (OSN) v čl. 2 ods. 1 písm. a) definuje pojem medzinárodná zmluva ako „*medzinárodnú dohodu uzavretú medzi štátmi písomnou formou, spravujúca sa medzinárodným právom, spísaná v jedinej alebo vo dvoch alebo viacerých súvisiacich listinách, nech je jej názov akýkoľvek.*“ Všeobecne platí, že každá medzinárodná zmluva ustanovuje práva a povinnosti zmluvných strán. V zásade ide o jednoduchú formuláciu v nadväznosti na uzatváranie medzinárodných zmlúv medzi štátmi. Z uvedeného dohovoru vychádza okrem iného aj zásada *pacta sunt servanda*, t.j. že každá platná medzinárodná zmluva zaväzuje svoje zmluvné strany a musí byť nimi plnená v dobrej viere. Medzinárodné zmluvy uzatvárané na úrovni Európskej únie musia byť v súlade so zakladajúcimi zmluvami Európskej únie. Európska únia má právomoc prijímať právne záväzné akty a uzavierať medzinárodné zmluvy. Ako synonymum pojmu právomoc by sme mohli priradiť aj pojem kompetencia alebo aj oprávnenie, pričom ide o výkon určitej moci oprávnenými inštitúciami alebo orgánmi, resp. spôsobilosť konať. Členské štáty delegovali časti výkonu svojich suverénnych práv na inštitúcie Európskej únie (zásada prenesenia právomocí článok 5 ZEÚ). Tak ako je ustanovené v článku 5 ZEÚ, *vykonávanie právomocí Únie sa spravuje zásadou subsidiarity a proporcionality*. V danej súvislosti musíme prijať skutočnosť, že Európska únia má zverené vykonávanie právomoci na základe vzájomnej dohody členských štátov. (článok 4 ods. 1 a článok 5 ods. 2 ZEÚ, články 2 až 6 ZFEÚ)

Niektoré členské štáty majú právne vzťahy k Európskej únii upravené v národných právnych predpisoch. Slovenská republika napríklad do článku 7 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky zakotvila tzv. euroustanovenie upravujúce vzťah Slovenskej republiky a Európskej únie v nasledovnom znení: „*Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a Európsku úniu.*“ Predmetné ustanovenie explicitne uvádza, že Slovenská republika nepreniesla svoje právomoci na Európsku úniu, ale preniesla iba časť výkonu svojich právomocí na inštitúcie Európskej únie v nadväznosti na členstvo v Európskej únii. Ústavnú úpravu členstva Slovenskej republiky v Európskej únii dopĺňajú články 1 ods. 2, 7 ods. 5, 120 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Aj iné členské štáty EÚ zakotvili do svojej ústavy delegovanie časti výkonu právomoci na inštitúcie Európskej únie. V článku 23 ods.1 Základného zákona (Ústava Nemeckej Spolkovej republiky) sa uvádza, že: „*Spolková republika Nemecko sa podieľa na rozvoji Európskej únie a môže preniesť zvrchované právomoci na inštitúcie EÚ s určitými podmienkami.*“ Delegovanie alebo prenesenie časti výkonu právomocí členských štátov na medzinárodnú organizáciu je typické pre Európsku úniu. Súčasná teória štátu a práva uvádza, že nie je možné preniesť výkon právomoci štátu na iný štát. Katalóg vykonávania právomocí Európskej únie a členských štátov bol upravený už v návrhu Zmluvy o Ústave pre Európu, (nenadobudla platnosť) pričom obsah a vecná podstata aktuálnych článkov 2, 3 a 4 ZFEÚ boli prevzaté z návrhu neúspešnej ústavy do Lisabonskej zmluvy. Daný výkon právomoci sa rozdeľuje do troch hlavných kategórií: výlučné právomoci (článok 3 ZFEÚ), spoločné právomoci (článok 4 ZFEÚ), a podporné právomoci (článok 6 ZFEÚ). Vykonávanie výlučnej právomoci Európskej únie ustanovuje aj článok 207 ZFEÚ o spoločnej obchodnej politike, ktorá je výlučnou právomocou vo väzbe na ustanovenie článku 3 ods. 1 písm. e) a ods. 2 ZFEÚ. Obsahom ustanovenia článku 207 ZFEÚ je, že: „*spoločná obchodná politika sa uskutočňuje v rámci zásad a cieľov vonkajšej činnosti Únie*“. Tieto zásady a ciele sú upravené v článku 21 ZEÚ. Predmetom daného ustanovenia je, že: „*činnosť Únie na medzinárodnej scéne sa riadi okrem iného zásadami rovnosti a solidarity*.....“

Medzinárodné zmluvy sú uzatvárané Európskou úniou v rámci vonkajšej výlučnej právomoci EÚ. Pri uzatváraní zmlúv tohto typu je nevyhnutné, aby upravovala výlučne oblasti patriace do jednej alebo viacerých oblastí upravených v článku 3 ods. 1 ZFEÚ, alebo aby ako celok spĺňala podmienky upravené v článku 3 ods. 2 ZFEÚ, t.j. Únia má výlučnú právomoc uzavierať medzinárodnú zmluvu aj vtedy, keď uzavretie takejto medzinárodnej zmluvy bude nevyhnutné na to, aby EÚ mohla vykonávať svoju vnútornú právomoc. Ustanovenie článku 3 ods. 2 ZFEÚ kodifikuje aj rozhodnutie Súdneho Dvora EÚ v právnej veci AETR. (C-114/12, EU:C:2014:2151) Súdny dvor v rozsudku AETR zakotvil zásadu, *podľa ktorej ak boli prijaté spoločné pravidlá, že členské štáty už nemajú právo jednotlivo a dokonca ani spoločne vstupovať do zmluvných záväzkov s tretími krajinami, ktoré by mohli mať vplyv na tieto pravidlá. Únia má v takom prípade výlučnú právomoc na uzatváranie medzinárodných dohôd.* (Wahl, 2016)

Procedurálne pravidlá dojednávania a prijímania medzinárodných dohôd sú stanovené v článkoch 207 a 218 ZFEÚ. V rámci tohto postupu Rada prijíma väčšinu rozhodnutí hlasovaním kvalifikovanou väčšinou. Existujú aj prípady, napríklad politika zdaňovania alebo dohody o pridružení, v ktorých sa obvykle vyžaduje jednomyselné hlasovanie všetkých členských štátov. V prípade dohôd, ktoré sa vzťahujú na oblasti spoločnej právomoci, sú rozhodnutia prijímané za účasti Rady spoločnou dohodou. Obchodné dohody medzi EÚ a tretími krajinami nadobudnú platnosť až po schválení v Európskom parlamente. Európska únia na základe zvereného výkonu právomocí uzatvára nasledujúce typy dohôd:

- a) dohody medzi Európskou úniou a tretími krajinami alebo medzinárodnými organizáciami
- b) dohody medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na strane jednej a tretími krajinami na strane druhej tzv. zmiešané dohody
- c) menové dohody.

Dohody s tretími krajinami alebo medzinárodnými organizáciami uzatvára Európska únia za určitých podmienok vymedzených v článku 216 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie: „*ak to ustanovujú zmluvy alebo keď je uzavretie dohody buď potrebné na dosiahnutie jedného z cieľov stanovených zmluvami v rámci politik Únie, alebo ak je ustanovené v právne záväznom akte Únie, alebo sa môže dotknúť spoločných pravidiel alebo pozmeniť ich pôsobnosť.*” Tento typ medzinárodných zmlúv patrí do vonkajšej výlučnej právomoci EÚ. Pozoruhodné je v danej veci stanovisko generálnej advokátky E. Sharpston (2016), ktorá v právnej veci C-2/15 uvádza, že: „*článok 216 ods. 1 ZFEÚ určuje existenciu vonkajšej právomoci EÚ, ale nie jej výlučný charakter – tento charakter určuje článok 3 ods. 1 a 2 ZFEÚ.*” (bod 64)

Zmiešané zmluvy z hľadiska zmluvných strán možno označiť ako bilaterálne zmluvy, pretože Európska únia a jej členské štáty sú uvádzané ako zmluvná strana na strane jednej a tretia krajina-označená ako zmluvná strana na strane druhej. Súčasné poznatky zmluvnej praxe nasvedčujú tomu, že zmiešaná zmluva je v praxi uzavieraná Európskou úniou a jej členskými štátmi koordinovane a spoločne.

V rozsudku ERTA Súdny dvor ES stanovil pravidlo, že vonkajšia právomoc členského štátu je obmedzená, ak Spoločenstvo (dnes Únia) získa výlučnú vonkajšiu právomoc. (Komisia/Rada (ERTA), C 22/70, Zb. s. 263, body 17 až 19.) Spoločenstvo môže získať takúto výlučnú právomoc prostredníctvom vnútornej úpravy. Pravidlo zakotvené v rozsudku ERTA je naďalej všeobecným východiskom pre akúkoľvek analýzu zmiešaných dohôd. (Sharpston, 2010 C- 240/09 bod. 47)

Inými slovami povedané zmiešaná zmluva predpokladá súčinnosť Európskej únie a jej členských štátov. Generálna advokátka E. Sharpston v právnej veci C – 2/15 vo svojom

stanovisku ďalej uvádza, že: „*členský štát je v konečnom dôsledku zmluvnou stranou v postavení zvrchovaného štátu, a nie iba člena Európskej únie* .”(bod 77) Čo možno chápať tak, že uzatvorením medzinárodnej zmluvy, kde členský štát vystupuje spolu s Európskou úniou ako jedna zmluvná strana, nie je dotknutá suverenita a zvrchovanosť členského štátu, ale členské štáty vyjadrujú povinnosť lojality k spoločným úijným cieľom. Určitou podmienkou nadobudnutia platnosti zmiešanej zmluvy je, že všetky členské štáty EÚ, ktoré sú zmluvnými stranami musia vysloviť súhlas so zmiešanou zmluvou.

V rámci menovej politiky je Európska únia oprávnená uzatvárať aj menové dohody. Ustanovenie článku 219 ZFEÚ splnomocňuje Európsku úniu, aby rokovala o dohodách týkajúcich sa menových otázok alebo otázok devízového režimu s jedným alebo viacerými tretími štátmi alebo medzinárodnými organizáciami. Pričom Rada na odporúčanie Komisie a po porade s Európskou centrálnou bankou rozhoduje o podmienkach rokovania a o uzatvorení týchto dohôd. Ako príklad z praxe možno uviesť Menovú dohodu medzi Európskou úniou a Vatikánskym mestským štátom (Ú.v.EÚ C 28, 4.2.2010) alebo Menovú dohodu medzi Európskou úniou a Sanmarínskou republikou. (Ú.v.EÚ C 121, 26.4.2012)

3 Všeobecná charakteristika vzťahov Slovenskej republiky a Austrálie

Slovenská republika udržiava priateľské a politické vzťahy so všetkými štátmi. Medzinárodná spolupráca a koordinácia zahraničnej politiky so štátmi sveta patrí do kompetencií Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Aj prostredníctvom rôznych zastúpení a inštitúcií na Slovensku sú rozvíjané viaceré formy medzinárodnej a cezhraničnej spolupráce. Rozvoj hospodárskych vzťahov v nových geopolitických podmienkach, v dobe intenzívnej globalizácie a internacionalizácie ekonomických a obchodných vzťahov, si vyžaduje väčšiu flexibilitu a intenzívnu podporu. Z tohto dôvodu vnímame rámcovú dohodu ako vhodný nástroj na prehĺbenie vzťahov medzi Európskou úniou ako aj Slovenskou republikou a Austráliou. Medzi Slovenskou republikou a Austráliou spolupráca funguje tiež na základe medzinárodných zmlúv.

Z hľadiska rozvoja ekonomických vzťahov je pomerne významná *Zmluva medzi Slovenskou republikou a Austráliou o zamedzení dvojitého zdanenia a predchádzaní daňovému úniku v odbore daní z príjmov*, platná od 22.decembra1999. Zmluva o zamedzení dvojitého zdanenia vychádza z vnútroštátnych daňových predpisov zmluvných štátov, pričom tieto predpisy modifikujú s cieľom zabrániť dvojitému zdaneniu (resp. nezdaneniu) toho istého príjmu u toho istého daňovníka, tak v krajine zdroja príjmu, ako aj v krajine miesta jeho daňovej rezidencie. Vzhľadom na to, že rozvoj slovensko- austrálskych investičných vzťahov stagnuje, Austrália nepovažovala za svoju prioritu uzatvoriť bilaterálnu investičnú dohodu o ochrane a podpore investícií so Slovenskou republikou a preto aj v súčasnosti takáto dohoda neexistuje. Bola tu snaha v roku 1991, kedy bola podpísaná v Canberre p. V. Klausom Dohoda medzi Austráliou a Českou a Slovenskou Federatívnou republikou o vzájomnej ochrane a podpore investícií. Dohoda nenadobudla platnosť. Česká republika v roku 1993 ako samostatný štát uzatvorila Dohodu medzi Austráliou a Českou republikou o vzájomnej podpore a ochrane investícií, ktorá nadobudla platnosť dňa 29.6. 1994. V tejto súvislosti považujeme za vhodné poukázať na fakt, že Austrália má s viacerými štátmi uzatvorené dohody tohto typu (20), napríklad s Filipínmi (1995), s Litvou (2002), Rumunskom (1994).

Slovenská republika vstúpila do zmluvného vzťahu s Austráliou aj v oblasti politiky sociálneho zabezpečenia. Zmluva medzi Slovenskou republikou a Austráliou o sociálnom zabezpečení ustanovuje ochranu sociálnych práv občanov Slovenskej republiky a Austrálie a v širších súvislostiach upravuje podmienky poskytovania dôchodkových dávok z dôchodkového poistenia Slovenskej republiky a starobného dôchodku z dôchodkového systému Austrálie. Bilatertálna zmluva ustanovuje: „aby zamestnávateľia a zamestnanci, ktorí súčasne podliehajú právnym predpisom Slovenskej republiky a Austrálie, nepodliehali dvojitému poisteniu podľa právnych predpisov Slovenskej republiky a Austrálie, ak ide o tú istú prácu zamestnanca. Ak teda zamestnanec pracuje na území jedného zmluvného štátu, v zmysle zmluvy zamestnávateľ zamestnanca aj zamestnanec podliehajú iba právnym predpisom tohto štátu.“ (Sociálna poisťovňa, 2012)

Austrália sa radí medzi štáty s vyspelou ekonomikou, je významným regionálnym finančným centrom a významným producentom nerastných surovín. Austrália má moderné trhové hospodárstvo, v ktorom popredné miesto patrí sektoru služieb (70 %), ťažobnému priemyslu a poľnohospodárskej výrobe. Takmer 3% sa v roku 2018 na HDP podieľal cestovný ruch, ktorý je považovaný za významné odvetvie národného hospodárstva. Životná úroveň obyvateľov Austrálie je jedna z najvyšších spomedzi vyspelých štátov sveta.

V rámci zahraničného obchodu dominuje vývoz zo Slovenska osobných automobilov, strojov, svietidiel a nábytku. Na Slovensko sa z Austrálie dovážajú produkty z ocele, železa, nerastné palivá, minerálne oleje, stroje, farmaceutické výrobky a aj hovädzie mäso, kože, ovocie a orechy. Pre dovoz luxusných automobilov platia osobitné podmienky a to dodatočná daň z luxusného automobilu vo výške 33%. (MZV EZ SR, 2019)

V nasledujúcej tabuľke ilustrujeme objemy dovozu tovarov z Austrálie na Slovensko a vývozu tovarov zo Slovenska do Austrálie.

Tab.1: Štatistika obchodu SR a Austrálie spracovaná podľa dát Štatistického úradu SR v mil. EUR

Rok	2016	2017	2018	2019
Vývoz zo SR	180,3	180,9	125,1	60,7
Dovoz do SR	31,9	6,1	9,2	3,3
Obrat	212,2	187	134,3	64
Saldo	148,3	174,8	115,9	57,4

Zdroj: Štatistický úrad SR. Vlastné spracovanie.

Štatistické dáta dokazujú, že obchodná výmena tovarov má klesajúcu tendenciu v posledných rokoch. Faktorov, ktoré ovplyvňujú tovarovú výmenu môže byť viac, ale ako prvý možno označiť vzdialenosť a následne ekonomické nástroje podpory slovenského exportu.

4 Všeobecná charakteristika vzťahov Európskej únie (členských štátov) a Austrálie

Vzťahy medzi Európskou úniou a Austráliou boli realizované na základe Spoločného vyhlásenia o vzťahoch medzi Európskou úniou a Austráliou z 26. júna 1997 a vykonávania Programu spolupráce z roku 2003. V roku 2008 Austrália a Európska únia vytvorili rámec pre partnerskú spoluprácu. Jedným z významných dokumentov spolupráce je aj Rozhodnutie Rady 2008/65 /szbp/svv z 30. júna 2008 o podpísaní *Dohody medzi Európskou úniou a Austráliou o spracúvaní a prenose údajov zo záznamu o cestujúcim s pôvodom v Európskej únii leteckými dopravcami Austrálskej colnej správy v mene Európskej únie*. Dohoda bola oficiálne podpísaná v roku 2011 a

obsahuje ustanovenia o ochrane údajov prenesených z Európskej únie týkajúce sa leteckej prepravy cestujúcich do alebo z Austrálie. (Ú.v.L 213 z 8.8.2008)

Európska únia má s Austráliou vynikajúce politické vzťahy a rozvinuté obchodné a investičné vzťahy založené na spoločných hodnotách demokracie a ľudských práv. (Rozhodnutie Rady, 2017) Silnejšie hospodárske vzťahy zároveň takisto poskytnú pevnú platformu pre užšiu spoluprácu a rozvoj. Prebiehajúca globalizácia všetkých stránok spoločenského života, ktorá má svoj základ v globalizácii ekonomických procesov vedie k vytvoreniu spoločného medzinárodného trhu. (Mičátek, 2019) Súčasťou medzinárodného trhu sú predovšetkým obchod, služby a investície. Európska únia a Austrália spolupracujú v rôznych oblastiach, ale vzhľadom na cieľ našej vedeckej štúdie sme sa zamerali na obchod a investície. V rámci hospodárskej spolupráce v roku 2018 Európsku úniu možno zaradiť ako druhého najväčšieho obchodného partnera Austrálie. Prvenstvo v rámci medzinárodnej spolupráce patrí Číne. Danú skutočnosť dokazuje fakt, že obchodná výmena medzi členskými štátmi Európskej únie a Austráliou dosiahla objem 109,3 mld. austrálskych dolárov, čo v rámci celkového objemu medzinárodného obchodu je 12,8%. V roku 2018 dovoz tovarov z členských štátov Európskej únie do Austrálie dosiahol hodnotu 79 mld. austrálskych dolárov. Z členských štátov Európskej únie do Austrálie sú exportované osobné automobily, produkty chemického priemyslu a lieky. Z Austrálie bol v roku 2018 do členských štátov Európskej únie dovezený tovar v hodnote 30 mld. austrálskych dolárov. Medzi významné komodity patria najmä nerastné suroviny, pohonné hmoty. Nielen medzinárodný obchod, ale aj investície patria do oblasti spolupráce. Prílev zahraničných investícií ovplyvňuje najmä oblasti ako sú hospodársky rast, prínos know-how alebo vytváranie nových pracovných miest. Hodnota zahraničných investícií v Austrálii dosiahla v roku 2018 3,514 mld. austrálskych dolárov. Najväčšími investormi z členských štátov Európskej únie (34%) je Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severné Írsko a Belgicko. V kontexte širších súvislostí musíme poukázať na skutočnosť, že Austrália je aj vhodným štátom pre investorov z Číny, Južnej Kórey alebo Japonska. Aj na území členských štátov Európskej únie realizujú investori z Austrálie svoje investičné zámery. V roku 2018 objem austrálskych investícií do členských štátov EÚ predstavoval výšku 163 mld. austrálskych dolárov. (MZV EZ SR, 2019)

5 Rámcová dohoda medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi a Austráliou

Zmeny v spôsoboch fungovania svetového hospodárstva si vyžadujú odlišný spôsob formovania obchodnej a investičnej politiky. Dnešný hospodársky systém, vo svojej podstate globálny a digitálny, je založený na medzinárodných hodnotových reťazcoch, v rámci ktorých sa koncepcia, návrh a produkcia uskutočňujú v niekoľkých etapách naprieč mnohými krajinami. (Európska únia, 2015) Pokiaľ ide o svetový obchod, Európska únia je v poprednom postavení. Voľný obchod medzi jeho členmi bol jednou zo základných zásad EÚ. Zahraničný obchod prináša európskym spotrebiteľom väčší výber tovarov, kvalitnejší tovar a nižšie ceny. Medzinárodný obchod tiež posilňuje konkurencieschopnosť európskych podnikov. (Paškrťová, 2017) Európska únia rokuje s viacerými štátmi o obchodných a investičných dohodách. Napríklad v súčasnosti prebiehajú rokovania o komplexnej obchodnej a investičnej dohode s Čínou, Indonéziou, Indiou. Významná je aj Dohoda medzi Európskou úniou a Singapurom o obchode a ochrane investícií, ktorej zámerom je odstraňovanie prekážok obchodu. V rámci stratégie Obchod pre všetkých, Európska únia začala prehlbovať obchodné a investičné vzťahy s Austráliou. Ustanovenie článku 21 ods. 2 písm. e) Zmluvy Európskej únie sa zakotvuje, že : „*Európska únia by mala povzbudzovať integráciu všetkých krajín do svetového hospodárstva aj prostredníctvom postupného odstraňovania prekážok*

v medzinárodnom obchode.“ Dané ciele boli aj súčasťou Stratégie Európa 2020. Európska únia nemá uzavretú dvojstrannú dohodu o voľnom obchode s Austráliou a preto začala vyvíjať iniciatívy, aby na zmluvnom základe spolupracovali subjekty Austrálie a členských štátov Európskej únie. Dokumentuje to aj prijatie Rozhodnutia Rady o uzavretí rámcovej dohody medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Austráliou na strane druhej. (2016)

Právnym základom pre uzatvorenie predmetnej dohody sú ustanovenia článku 37 ZEÚ, článku 207 ZFEÚ, článku 212 ods. 1 ZFEÚ v spojení s článkom 218 ods. 6 písm. a) a článkom 218 ods. 8 druhým pododsekom, ZFEÚ, článku 216 ods. 1 ZFEÚ. V danej súvislosti je potrebné brať na zreteľ, že medzinárodné zmluvy sú výsledkom kompromisov zmluvných strán, avšak Európska únia pri uzatváraní medzinárodných zmlúv presadzuje postoj, aby všetky zmluvy boli v súlade už s platnými zakladajúcimi zmluvami a aby boli v súlade s pravidlami a povinnosťami vyplývajúcimi z členstva vo Svetovej obchodnej organizácii (najmä s článkom XXIV Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT) a článkom V Všeobecnej dohody o obchode so službami (GATS)). Ustanovenie článku 218 Zmluvy o fungovaní Európskej únie upravuje procedurálny postup uzavierania medzinárodných zmlúv na úrovni Európskej únie. V rámci obvyklých procedurálnych postupov v mene Európskej únie vedie oficiálne rokovania Komisia. V nadväznosti na článok 218 ods. 4 ZFEÚ, Rada Európskej únie určila Výbor pre obchodnú politiku. Európsky parlament je informovaný vo všetkých etapách rokovania v súlade s článkom 218 ods. 10 ZFEÚ.

Každá medzinárodná zmluva má spoločnú úvodnú časť obsahujúca dôvod uzavretia zmluvy, nazývanú Preambula, ktorá je záväzná pre zmluvné strany ako ostatné časti zmluvy. Preambula rámcovej dohody zdôrazňuje, že partnerstvo medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi a Austráliou je založené na spoločných zásadách a hodnotách. Po Preambule nasledujú cieľ rámcovej zmluvy a konkrétne formy spolupráce upravené v jednotlivých hlavách zmluvy, ktoré analyzujeme v nasledujúcej časti štúdie.

Cieľom rámcovej dohody je vytvoriť posilnené partnerstvo medzi zmluvnými stranami a poskytnúť rámec na uľahčenie a podporu zintenzívnenia spolupráce na bilaterálnej, regionálnej a globálnej úrovni v širších oblastiach spoločného záujmu.

Rámcová dohoda v úvode potvrdzuje záväzok zmluvných strán a úsilie pozdvihnúť vzájomné vzťahy na úroveň posilneného partnerstva rešpektujúc demokratické zásady a ľudské práva stanovené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv (OSN) a v ďalších príslušných medzinárodných zmluvách. Ustanovuje povinnosti pre zmluvné strany, aby spolupracovali užšie v oblasti zahraničnej politiky, medzinárodnej bezpečnosti, v oblasti boja proti terorizmu, obchodu, rozvojovej spolupráci. Konkrétne formy spolupráce sa dotýkajú :

- a) boja proti šíreniu zbraní hromadného ničenia
- b) podpory vykonávania všetkých príslušných rezolúcií Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov
- c) spolupráce a zabezpečenia koordinácie v oblasti nedovoleného obchodovania s ručnými a ľahkými zbraňami a ich muníciou
- d) spolupráce v otázkach kybernetickej bezpečnosti vrátane boja proti počítačovej kriminalite
- e) správneho uplatňovania a rešpektovania medzinárodného práva.

Spolupráca v hospodárskych a obchodných záležitostiach je upravená v Hlave IV v článkoch 14 až 31 rámcovej dohody. Ide o spoluprácu v oblasti medzinárodného obchodu, ktorá bude prispievať k liberalizácii obchodu, k trvalo udržateľnému rozvoju. V rámci investičnej spolupráce sa zmluvné strany zaviazali, že budú využívať transpartené nástroje na podporu prílevu investícií. Hlavné

požiadavky rozvoja investičných vzťahov sa týkajú národného zaobchádzania, spravodlivého a nestranného zaobchádzania. Rozvoj investičných vzťahov medzi Slovenskou republikou a Austráliou nemožno hodnotiť ako progresívny. Podľa databázy Národnej banky Slovenska – Investície, z Austrálie na Slovensko neplynú žiadne investície vo forme majetkovej účasti a reinvestovaného zisku. (NBS, 2020) Rovnako v nulovej hodnote sú zaregistrované aj slovenské investície v Austrálii.

Európska únia je druhým najväčším investorom v Austrálii. Obe zmluvné strany spája široké spektrum hospodárskych záujmov, pretože priame zahraničné investície sú dôležitým zdrojom rastu, tvorby pracovných miest a inovácií. Prostredníctvom nich obchodné spoločnosti členských štátov EÚ nadväzujú kontakty s globálnymi obchodnými spoločnosťami, ktoré sú motorom moderného hospodárstva a inovácií. V Austrálii v súčasnosti platí zákon o zahraničných akvizíciách a prevzatiach z roku 1975 (*1975 Foreign Acquisitions and Take-Over Act*). Pred tým, ak investor chce realizovať investičný zámer v Austrálii musí získať súhlas (tzv. oznámenie o nevznesení námietok). Preverovanie o výhodnosti zahraničnej investície je zamerané na národohospodársky význam. (Európska komisia, 2017) Viaceré členské štáty majú zavedené mechanizmy preverovania prínosu priamych zahraničných investícií a ich dopady na národné hospodárstvo. (Rakúsko, Dánsko, Nemecko, Fínsko, Francúzsko, Lotyšsko)

Rámcová dohoda v článku 17 ustanovuje podmienky spolupráce v oblasti verejného obstarávania, a najmä, aby boli rešpektované nediskriminačné obstarávacie postupy. Problematika verejného obstarávania je založená na viacerých princípoch ako napríklad rovnaké zaobchádzanie, zákaz diskriminácie uchádzačov, transparentnosť, efektívnosť a hospodárnosť. Zmluvné strany pritom navzájom uznávajú osobitosti a citlivý charakter svojho prostredia verejného obstarávania. (Rada EÚ, 2018) V rámci spolupráce sa bude preferovať hodnota a kvalita za peniaze ako univerzálny aspekt verejných zákaziek. Sme toho názoru, že v danej oblasti budú dominovať štáty ako napríklad, Nemecko, Holandsko, pretože sú silnými konkurentmi na trhu.

Jedným z nástrojov rozvoja obchodnej činnosti medzi subjektami je aj odstraňovanie prekážok obchodu. Článok 18 rámcovej dohody obsahuje ustanovenie o spolupráci v rámci Dohody o technických prekážkach obchodu a prostredníctvom Dohody o vzájomnom uznávaní.

Dohoda o technických prekážkach obchodu patrí k mnohostranným dohodám o obchode s tovarom, ktorá nadobudla platnosť v roku 1995 pri založení Svetovej obchodnej organizácie. Predmetná dohoda upravuje povinnosť členským štátom Svetovej obchodnej organizácie oznamovať, či zavádzané technické predpisy a postupy hodnotenia zhody týkajúce sa výrobkov nevytvárajú zbytočné prekážky na trhu. V technických predpisoch sú uvádzané povinné vlastnosti výrobkov a s nimi súvisiace procesy a výrobné postupy. V zásade Dohoda o technických prekážkach obchodu (dohoda Svetovej obchodnej organizácie) ustanovuje povinnosť členským štátom Svetovej obchodnej organizácie, aby zaobchádzali s výrobkami pochádzajúcimi z iného štátu rovnako priaznivo ako s obdobnými výrobkami domáceho pôvodu alebo s obdobnými výrobkami pochádzajúcimi z ktorejkoľvek inej krajiny a zavádzali legitímne opatrenia z dôvodu nevyhnutnosti ako je napríklad bezpečnosť alebo ochrana zdravia. Všetky technické predpisy by nemali ísť nad rámec medzinárodných noriem a mali by byť dostupné pre všetkých účastníkov na trhu. V záujme rozvoja vzájomnej obchodnej spolupráce musia zmluvné strany plne dodržiavať záväzky vyplývajúce z Dohody o technických prekážkach obchodu (dohoda Svetovej obchodnej organizácie) a podporovať politiku v oblasti transparentnosti.

Zmluvné strany upriamili spoluprácu aj na oblasť uplatňovania sanitárnych a fytosanitárnych opatrení a opatrení týkajúcich sa dobrých životných podmienok zvierat. (článok 19 rámcovej dohody) Sanitárne opatrenia sa vzťahujú na bezpečnosť potravín a ochranu zvierat pred škodcami a chorobami pri vstupe do krajiny. Fytosanitárne opatrenia sa vzťahujú na ochranu rastlín pred škodcami a chorobami pri vstupe do krajiny. Spolupráca zmluvných strán bude založená na rešpektovaní Dohody o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení (dohoda Svetovej obchodnej organizácie), ktorá ustanovuje systém, definuje práva a povinnosti členských štátov Svetovej obchodnej organizácie pri uplatňovaní noriem vzťahujúcich sa na bezpečnosť potravín. Opatrenia sú všeobecne zamerané na ochranu života a zdravia zvierat a rastlín na území zmluvných štátov pred rizikami, ktoré by mohli byť zapríčinené vstupom, usídlením a rozšírením škodcov, chorôb a organizmov prenášajúcich alebo zapríčiňujúcich ochorenia. Pri analýze podmienok spolupráce medzi zmluvnými stranami sme zistili, že hospodárska spolupráca je založená na záväzkoch vyplývajúcich z členstva v inej medzinárodnej organizácii – Svetovej obchodnej organizácii. Zmluvné strany rámcovej dohody sú zároveň aj zmluvnými stranami multilaterálnych dohôd Svetovej obchodnej organizácie. Výrobky, ktoré vyváža jedna zmluvná strana, musia spĺňať uplatniteľné normy dovážajúcej zmluvnej strany týkajúce sa sanitárnych a fytosanitárnych opatrení.

Spolupráca v oblasti poskytovania finančných služieb patrí k štandardným formám spolupráce. Zmluvné strany zavádzajú inštitút výmeny informácií o príslušných regulačných opatreniach a o dohľade. Zároveň sa zmluvné strany zaviazali, že posilnia spoluprácu s cieľom zlepšiť účtovné, auditorské a regulačné systémy a systémy dohľadu v bankovníctve, poisťovníctve a v iných oblastiach finančného sektora. V sektore finančných služieb budú dominovať nadnárodné finančné inštitúcie, ktoré majú zastúpenie na medzinárodných finančných trhoch. Na základe rámcovej dohody budú zmluvné strany klásť dôraz, na zákaz legalizácie príjmov z trestnej činnosti vrátane obchodovania s drogami, pričom budú spoločne postupovať v boji proti financovaniu terorizmu. (článok 37 rámcovej dohody)

Rámcová dohoda umožňuje aj koordinovanú spoluprácu týkajúcu sa ochrany práv duševného vlastníctva medzi zmluvnými stranami. (článok 21 rámcovej dohody). Duševné vlastníctvo vytvára pridanú hodnotu a predstavuje majetok nehmotnej povahy, ktorý je výsledkom myslenia a tvorivosti autora, je predmetom ochrany a jeho využitie je determinované súhlasom samotným autorom, ktorému prináleží odmena. Nárast digitálnych technológií a technologický pokrok ovplyvňujú kreativitu každého diela, ale prostredníctvom nich sú mnohé tovary falšované. Podľa odhadov predstavuje dovoz falšovaného a pirátskeho tovaru do členských štátov EÚ približne vo výške 85 miliárd EUR (až 5 % celkového dovozu). Celosvetovo obchod s pirátskym tovarom predstavuje až 2,5 % obchodu a až 338 miliárd EUR, čo spôsobuje značné škody pre držiteľov práv, vlády a hospodárstva. (Bux, 2019) Vzájomná spolupráca zmluvných strán vychádza zo súčasných pravidiel uvedené v Dohode o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (dohoda Svetovej obchodnej organizácie). Súčasťou spolupráce bude zabezpečenie vyššej, ako aj primeranej a účinnej úrovne ochrany a presadzovanie všetkých foriem práv duševného vlastníctva.

Oblasť spolupráce medzi podnikmi sa dotýka podpory konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov, s poukazaním na presadzovanie sociálnej zodpovednosti podnikov. (článok 29 rámcovej dohody) Konkurencieschopnosť stredných a malých podnikov je určovaná predovšetkým prostredím, v ktorom vyvíjajú svoje aktivity a podpornými opatreniami vlád. Stredné a malé podniky tvoria 99 % všetkých podnikov v rámci Európskej únie. Zabezpečujú dve tretiny

pracovných miest v súkromnom sektore a prispievajú viac ako polovicou k celkovej pridanej hodnote vytvorenej podnikmi v EÚ. V roku 2015 takmer 23 miliónov malých a stredných podnikov zamestnávalo cca 90 miliónov ľudí. (Gouardères, 2019) Na Slovensku malé a stredné podniky tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov a patria medzi najväčších zamestnávateľov. (Štatistický úrad SR, 2019). Malé a stredné podniky nedokážu konkurovať veľkým podnikom a preto sa v menšom meradle podieľajú na zahranično-obchodnej výmene tovarov. Práve rámcová dohoda vytvára predpoklady pre nové formy spolupráce aj pre malé a stredné podniky a nielen pre nadnárodné koncerny.

Nie menej významné sú ustanovenia o energetike (článok 48 rámcovej dohody) a o surovinách (článok 27 rámcovej dohody) majúce súvislosť s obchodom, službami a priamymi zahraničnými investíciami. Zmluvné strany prijali záväzok o zabezpečení otvoreného, transparentného nediskriminačného podnikateľského prostredia, ako aj obmedzenia protisúťažných praktík v tejto oblasti. Súčasťou spolupráce je zavádzanie pravidiel pre rozvoj priamych zahraničných investícií v sektore energetiky z obnoviteľných zdrojov, čo je v súlade s politikou rozvoja udržateľného a bezpečného nízkouhlíkového hospodárstva. Zámerom spolupráce je okrem uvedeného rozvoj obchodu so surovinami. Priemyselná výroba v členských štátoch EÚ je vo veľkej miere závislá od dovozu surovín. Investičné činnosti subjektov v rámci dohody sú zamerané na slobodný a spravodlivý prístup k surovinám, v súlade s normami spravodlivej a férovej hospodárskej súťaže a so zásadami riadnej správy verejných vecí, rešpektujúc princípy trvalej udržateľnosti. Viaceré ustanovenia rámcovej dohody sa odvolávajú na rôzne medzinárodné dohovory, zmluvy alebo akty. (OSN, WTO) Avšak z medzinárodného hľadiska by bolo správne, keby aj spolupráca v oblasti nerastných surovín bola založená na rešpektovaní ustanovení Charty ekonomických práv a povinností štátov. (Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 3281/1974). Charta jednoznačne ustanovuje zásadu ekonomickej suverenity štátov nakladania s vlastnými nerastnými surovinami.

Osobitnú pozornosť venujú zmluvné strany v článku 30 rámcovej dohody s názvom *Občianska spoločnosť* dialógu medzi vládnyimi a mimovládnyimi organizáciami, akými sú odborové zväzy, zamestnávateľia, podnikateľské združenia, ako aj obchodné a priemyselné komory so zámerom podporiť obchod a investície v oblastiach spoločného záujmu. Predmetné ustanovenie zakladá právny rámec na medzinárodnú spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami a odbornými združzeniami, čo prispieva k občianskej spoločnosti, ktorá je dôležitým pilierom demokratickej spoločnosti. Doterajšie medzinárodné zmluvy majúce hospodársky rozmer neobsahovali ustanovenia o občianskej spoločnosti. Na tomto príklade možno demonštrovať aj nové prístupy v oblasti uzatvárania medzinárodných zmlúv na úrovni Európskej únie.

Hlava V rámcovej dohody o spravodlivosti, slobode a bezpečnosti upravuje spoluprácu medzinárodného práva súkromného a právnej a justičnej spolupráce v občianskych a obchodných záležitostiach. V súvislosti s prevenciou, odhaľovaním, vyšetrovaním a stíhaním teroristických trestných činov alebo závažnej nadnárodnej trestnej činnosti zmluvné strany na základe Dohody medzi Európskou úniou a Austráliou o spracovaní a prenose údajov z osobného záznamu o cestujúcom si budú odovzdávať informácie o preprave osôb. Pričom sa požaduje, aby akýkoľvek prenos informácií musí byť legálny a legitímny.

Ochrana osobných údajov je tak isto predmetom spolupráce a musí byť v súlade s príslušnými medzinárodnými normami vrátane Usmernení OECD o ochrane súkromia a cezhraničných tokoch osobných údajov. Európska únia má vlastné sekundárne akty o ochrane osobných údajov, avšak v rámci

vykonávania medzinárodnej zmluvy zmluvné strany v oblasti ochrany osobných údajov musia dodržiavať zmluvné strany okrem iného aj usmernenia OECD.

Nelegálne prisťahovalectvo, prevádzačstvo, obchodovanie s ľuďmi a azylová politika sú tak isto predmetom spolupráce zmluvných strán. (článok 38 rámcovej dohody) Zmluvné strany sa zaviazali, že sa budú podieľať na znižovaní podnetov nelegálneho prisťahovalectva. Informácie o nelegálnom prisťahovalectve, prevádzačstve sú nedostatočné a neúplné a preto zmluvné strany kladú dôraz na výmenu dôveryhodných informácií o migrujúcich osobách a o prevádzačských skupinách. Pojem nelegálne prisťahovalectvo možno chápať ako prisťahovalectvo osoby z tretieho štátu, ktorá nemá platné cestovné doklady alebo vízum, a zdržiavanie sa takejto osoby na území iného štátu bez splnenia podmienok. Problém nelegálneho prisťahovalectva ovplyvňuje Európu ako celok, ale aj Austráliu. Boj proti prevádzačstvu a osobám, ktoré obchodujú s nelegálnymi prisťahovalcami je koordinovaný zmluvnými stranami, ktoré si budú vzájomne odovzdávať informácie o takýchto osobách. Azylová politika v rámci Európskej únie je koordinovaná a podmienky udeľovania azylu sú vo všetkých členských štátoch EÚ harmonizované. Odovzdávanie si informácií o žiadateľoch o azyl považujú zmluvné strany za významnú oblasť spolupráce, pretože počet azylantov sa neustále zvyšuje v dôsledku vojnových konfliktov. V roku 2018 požiadalo o medzinárodnú ochranu v členských štátoch Európskej únie 638 000 žiadateľov o azyl zo Sýrie, Nigérie, Gruzínska, Turecka, Venezuely a z iných štátov. (Eurostat, 2018) Európska únia nabáda Austráliu, aby sa aj naďalej usilovala prispieť k tomu, aby sa našlo pozitívne riešenie situácie žiadateľov o azyl a migrantov zadržovaných v Papue-Novej Guinei a Nauru (Nelegislatívne uznesenie Európskeho parlamentu, 2018 bod 17)

Na základe článku 56 rámcovej dohody bude zriadený Spoločný výbor zložený zo zástupcov zmluvných strán, ktorého prioritnou úlohou bude uľahčovať vykonávanie všeobecných cieľov predmetnej dohody a podporovať rozvoj vzťahov zmluvných strán v rôznych oblastiach. Do pôsobnosti spoločného výboru patrí účinné a efektívne vykonávanie dohody, riešenie sporov vyplývajúce z vykonávania dohody zmluvnými stranami. Spoločný výbor na pravidelných stretnutiach vyhodnocuje účelovosť a efektívnosť medzinárodnej spolupráce. Komunikáciu so svojimi členmi zabezpečuje prostredníctvom videokonferencie alebo telefonicky, ako aj prostredníctvom výmeny informácií e-mailovou komunikáciou.

Býva zvykom právnej praxe a aj podľa teórie medzinárodného zmluvného práva, že záverečné ustanovenia medzinárodných zmlúv obsahujú ustanovenie o územnej pôsobnosti zmluvy, o dobe trvania zmluvy a o podmienkach ukončenia platnosti zmluvy alebo o podmienkach zmeny zmluvy. Súčasťou tohto ustanovenia je aj jazyk zmluvy. Ustanovenie článku 63 rámcovej dohody uvádza, že : „sa rámcová dohoda vzťahuje na územia, na ktorých sa uplatňuje Zmluva o Európskej únii a Zmluva o fungovaní Európskej únie, a to za podmienok, ktoré sú v týchto zmluvách stanovené, a na druhej strane na územie Austrálie.“ V zmysle daného ustanovenia sa rámcová dohoda vzťahuje na všetky členské štáty Európskej únie a Austráliu. Znamená to, že po nabudnutí platnosti rámcová dohoda bude vykonávaná členskými štátmi Európskej únie v súlade s podmienkami ustanovené v týchto zmluvách a Austráliou. Predmetná dohoda sa uzatvára na dobu neurčitú so šesť mesačnou výpovednou lehotou. V súlade s článkom 61 rámcovej dohody, dohoda nadobudne platnosť tridsať dní po dni, kedy si zmluvné strany navzájom oznámia, že ukončili ústavno-právne postupy súviace s ratifikáciou rámcovej dohody v členských štátoch EÚ.

Obvykle medzinárodné zmluvy, ktoré pripravuje Európska únia sú vyhotovené aj v jazykoch členských štátov EÚ. Aj rámcová dohoda je vyhotovená v anglickom, bulharskom, českom,

dánskom, estónskom, fínskom, francúzskom, gréckom, holandskom, chorvátskom, litovskom, lotyšskom, maďarskom, maltskom, nemeckom, poľskom, portugalskom, rumunskom, slovenskom, slovinskom, španielskom, švédskom a talianskom jazyku, pričom každé znenie je rovnako autentické. (článok 64 rámcovej dohody). Týmto dáva Európska únia najavo členským štátom vo väzbe na článok 4 ods. 2 ZEÚ, že *rešpektuje rovnosť členských štátov pred zmluvami, ako aj ich národnú identitu, obsiahnutú v ich základných politických a ústavných systémoch vrátane regionálnych a miestnych samospráv*. Jazyk je jednou zo súčastí národného kultúrneho dedičstva. Jazyk vždy bol i zostáva hlavným symbolom národnej identity. (Mokijenko, 2015)

Pre zaujímavosť je možné uviesť, že až v ustanovení článku 58 rámcovej dohody je vymedzený pojem „zmluvné strany.“ Nebýva zvykom medzinárodnozmluvnej praxe, že v záverečných ustanoveniach zmluvy sú objasnené základné pojmy používané v samotnom texte zmluvy. V zmysle uvedeného ustanovenia sa pod pojmom „zmluvné strany“ rozumie *Únia alebo jej členské štáty, alebo Únia a jej členské štáty, v súlade s ich príslušnými právomocami, na jednej strane a Austrália na strane druhej*. Domievame sa, že ustanovenie článku 58 malo byť hneď za cieľom dohody, t.j. za článkom 1 rámcovej dohody.

Záver

Európska únia prehlbuje spoluprácu na zmluvnom základe s Austráliou, pričom spolupráca bude realizovaná najmä členskými štátmi, v ktorých práve prebieha ratifikačné konanie v súlade s ich ústavnými postupmi. Rámcová dohoda vychádza z existujúcich medzinárodných rámcov a zásad týkajúcich sa uzatvárania zmlúv Európskou úniou. Podrobnou analýzou právomocí Európskej únie uzatvárať medzinárodné zmluvy sme objasnili výkon výlučných právomocí Európskej únie ustanovené v Zmluve o Európskej únii a v Zmluve o fungovaní Európskej únie, ako aj inštitút zmiešanej medzinárodnej zmluvy. Zmiešaná medzinárodná zmluva je okrem iného aj právnym nástrojom na prehĺbenie vzťahov a budovanie vzájomného porozumenia medzi nečlenskými štátmi, členskými štátmi EÚ a medzi ich národmi. Ustanovuje podmienky pre obchodnú výmenu tovarov a služieb, investície, hospodársku súťaž, obchodovanie cez internet, rieši aj otázky trvalo udržateľného rozvoja a zdieľania vedeckého a technického pokroku. Jedným z očakávaných prínosov rámcovej dohody je zlepšenie pozície zmluvných strán na globálnom trhu. V danej súvislosti je potrebné brať na zreteľ, že Európska únia sa v rámci obchodnej politiky riadi pravidlami Svetovej obchodnej organizácie. Na základe uvedeného možno konštatovať, že Európska únia má právomoc na prijatie medzinárodných záväzkov potrebných na uskutočnenie stanoveného cieľa. Európska únia je významným aktérom v medzinárodnom obchode a svoju ekonomickú pozíciu využíva okrem iného aj na to, aby zavádzala vysoké štandardy na tovary a služby, ktoré sa dovážajú a poskytujú v rámci Európskej únie.

Sekundárnou analýzou existujúceho textu rámcovej dohody sme dospeli k záveru, že Slovenská republika a aj členské štáty po nadobudnutí platnosti rámcovej dohody majú možnosť rozvíjať spoluprácu vo viacerých oblastiach. Vo väzbe na konkrétne dáta získané zo stránok Štatistického úradu SR a Národnej banky Slovenska sme poukázali na skutočnosť, že aktivity Slovenskej republiky v rámci medzinárodného obchodu a investícií s Austráliou nemajú stúpajúcu tendenciu. Povinnosťou zmluvných strán je nielen rozvoj medzinárodnej spolupráce, ale aj bezvýhradná úcta k medzinárodným záväzkom. Každý štát má možnosť samostatne a nezávisle sa podieľať na

vykonávaní rámcovej dohody po nadobudnutí jej platnosti, ale musí dbať na plnenie záväzkov, ktoré na seba prevzal na medzinárodnej úrovni.

Použitá literatúra (References)

1. BUX, U. (2019) *Právo duševného, priemyselného a obchodného vlastníctva*, Európsky parlament.[online] [cit.12.1.2020] Dostupné na : <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sk/sheet/36/pravo-dusevneho-priemyselneho-a-obchodneho-vlastnictva>
2. DAVID, V. et al. (2008) *Medzinárodné právo verejné s kazuistikou*. Pribram. LEGES, 2008, 27 s. ISBN 978-80-87212-08-0.
3. DEUTSCHER BUNDESTAG (2020) *Das Grundgesetz (GG) ist die Verfassung für die Bundesrepublik Deutschland* .[online] [cit.23.1.2020] Dostupné na: https://www.bundestag.de/parlament/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02-245124
4. EURÓPSKA KOMISIA (2017) *Vítame priame zahraničné investície, no chránime si základné záujmy*. Brusel 22.9.2017 COM 2017/494
5. EURÓPSKA ÚNIA (2012) *Menová dohoda medzi Európskou úniou a Sanmarínskou republikou* Ú. v. EÚ C 121, 26.4.2012, s. 5 – 17
6. EURÓPSKA ÚNIA (2010) *Menová dohoda medzi Európskou úniou a Vatikánskym mestským štátom* Ú. v. EÚ C 28, 4.2.2010, s. 13 – 18
7. EURÓPSKA ÚNIA (2018) *Nelegislatívne uznesenie Európskeho parlamentu z 18. apríla 2018 o návrhu rozhodnutia Rady o uzavretí v mene Únie Rámcovej dohody medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Austráliou na strane druhej* (15467/2016 – C8-0327/2017 – 2016/0367(NLE) – 2017/2227(INI))
8. EURÓPSKA ÚNIA (2015) *Obchod pre všetkých*. Smerom k zodpovednej obchodnej a investičnej politike. Luxemburg 2015. ISBN 978-92-79-50494-5
9. EURÓPSKA ÚNIA (2008) *Rozhodnutie Rady 2008/651/szbp/sv z 30. júna 2008 o podpísaní Dohody medzi Európskou úniou a Austráliou o spracúvaní a prenose údajov zo záznamu o cestujúcom s pôvodom v Európskej únii leteckými dopravcami Austrálskej colnej správy*. (Ú.v.L 213 z 8.8.2008)
10. EURÓPSKA ÚNIA (2012) *Zmluva o Európskej únii*, Ú.v. C 326 26.10.2012
11. EURÓPSKA ÚNIA (2012) *Zmluva o fungovaní Európskej únie*, Ú.v. C 326 26.10.2012
12. EUROSTAT (2018). *Štatistika azylu*. [online] [cit. 23.1.2020] Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Asylum_statistics/sk&oldid=447409#Po.C4.8Det_.C5.BEiadate.C4.BEov_o_azyl:_pokles_v_roku_2018
13. Gouardères G.(2019) *Malé a stredné podniky*. 2019. [cit. 26.1.2020] Dostupné na : http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_2.4.2.pdf
14. MIČÁTEK, V.(2019) *New Mechanisms of solving double taxation disputes in Slovakia*. Manažment podnikania a vecí verejných 1/19.Slovenská akadémia manažmentu. Bratislava ISSN 2453-8167
15. MOKIJENKO, V. M.(2015) *Jazyková politika a národná identita*. 2015/2 č. 66 575 s. Jazykovedný časopis Moskva ISBN: 978-5-906594-07-51 DOI 10.1515/jazcas-2016-0006
16. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2019) *Ekonomické informácie o teritóriu – Austrália*. [online] [cit. 23.1.2020] . Dostupné na :

- <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Austr%C3%A1lia+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2019>
17. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA (2020) *Priame zahraničné investície 2018* .[online] [cit. 23.1.2020] Dostupné na :<https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
 18. NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY (1993) Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
 19. ORGANIZÁCIA SPOJENÝCH NÁRODOV (1969) *Viedenský dohovor o zmluvnom práve*. Vyhláška ministra zahraničných vecí zo 4. septembra 1987 publ. pod č. 15/1988 zb. o Viedenskom dohovore o zmluvnom práve. Dohovor nadobudol platnosť na základe svojho článku 84 ods. 1 dňom 27.januára 1980. Pre Československú socialistickú republiku nadobudol platnosť v súlade so svojím článkom 84 ods. 2 dňom 28.augusta 1987.
 20. PAŠKRTOVÁ, L. (2017) *Economic and trade agreement between the EU and Canada in globalized world*. Globalization and its socio-economic consequences. 17th International Scientific Conference, Rajecké Teplice. ISBN 978-80-8154-212-1
 21. RADA EÚ (2018). *Smernica na rokovania o uzavretí dohody o voľnom obchode s Austráliou*. Brusel 2018. 7663/18 ADD 1 DCL 1
 22. SHARPSTON E.(2016) *Návrh generálnej advokátky* prednesený 21. decembra 2016.Konanie o stanovisku C- 2/15 začaté na základe žiadosti podanej Európskou komisiou .[online] [cit.23.1.2020] Dostupné na: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=186494&pageIndex=0&doclang=SK>
 23. SOCIÁLNA POISŤOVŇA(2012) *Zmluva medzi Slovenskou republikou a Austráliou o sociálnom zabezpečení* .[online] [cit. 23.1.2020]Dostupné na : https://www.socpoist.sk/vdok_simple-zmluva-medzi-slovenskou-republikou-a-australiou-o-socialnom-zabezpeceni-/1550s55862c
 24. SÚDNY DVOR ES (1971)Rozsudok z 31. marca 1971, Komisia/Rada (ERTA), 22/70, Zb. s. 263, body 17 až 19.)
 25. SÚDNY DVOR EÚ (2014) Rozsudok zo 4. septembra 2014, Komisia/Rada AETR (C-114/12, EU:C:2014:2151, body 66 a 67), a stanovisko 1/13 zo 14. októbra 2014 (EU:C:2014:2303, bod 71)
 26. SVETOVÁ OBCHODNÁ ORGANIZÁCIA (1995) *Všeobecná dohoda o clách a obchode. Všeobecná dohoda o obchode so službami. Dohoda o technických prekážkach obchodu. Dohoda o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení. Dohoda o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva*. Oznámenie MZV SR č. 152/2000. Národná rada Slovenskej republiky so záverečným dokumentom vyslovila súhlas svojím uznesením č. 32 z 13. decembra 1994 a prezident Slovenskej republiky ho ratifikoval 22. decembra 1994
 27. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY (2020) Stav malých a stredných podnikov (MSP) .[online] [cit. 23.1.2020] Dostupné na: http://statdat.statistics.cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&b_action=run&ui.object=storeID%28%22i4B14CC5BB3D34F9DA3B29D3B8949EDC5%22%29&ui.name=
 28. TOMKO ET AL. (1988) *Medzinárodné právo verejné*, Obzor, Bratislava 1998. s. 281
 29. UNITED NATIONS (1974) The General Assembly adopted resolution 3281 (XXIX) containing the “*Charter of Economic Rights and Duties of States*” on 12 December 1974
 30. VLÁDA SR (2019) *Návrh na uzavretie Rámcovej dohody medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Austráliou na strane druhej*. Rokovanie UV-

- 30434/2019. Číslo uznesenia 621/2019.[online] [cit. 23.1.2020]. Dostupné na [http
https://rokovania.gov.sk/ RVL/ Material/ 24404/1](http://https://rokovania.gov.sk/ RVL/ Material/ 24404/1)
31. VRŠANSKÝ, P. ET AL. (2012) *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava-Eurokódex,2012. 82 s. 84 s. 91 s. ISBN 978-80-89447-71-8.
32. WAHL, N.(2016) Stanovisko- Konanie o vydaní stanoviska 3/15 začaté na žiadosť Európskej komisie. Marrákešská zmluva.[online] [cit. 23.1.2020] Dostupné na [http:
http://curia.europa.eu/ juris/document/document. jsf;jsessionid=CD3D5109292 C98A7 208638D67F7EA8B9?text=&docid=183130&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir
=&occ=first&part=1&cid=4577457](http://http://curia.europa.eu/ juris/document/document. jsf;jsessionid=CD3D5109292 C98A7 208638D67F7EA8B9?text=&docid=183130&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4577457)

Prof. JUDr. Daniela Nováčková,PhD.

Univerzita Komenského
Fakulta managementu
Odbojárov 10
820 06 Bratislava
Slovenská republika
[daniela.nováčková@fm.uniba.sk](mailto:daniela.novackova@fm.uniba.sk)

Ing.Jarmila Wefersová,PhD.

Univerzita Komenského
Fakulta managementu
Odbojárov 10
820 06 Bratislava
Slovenská republika
jarmila.wefersova@fm.uniba.sk